

د پوهنې وزارت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او د ښوونکو د روزنې معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی ریاست

د ښوونکي کتاب
د ټولنیزو لوستونو د تدریس لارښود
پنځم ټولگی

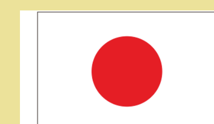

د چاپ کال: ۱۳۹۶ هـ. ش.

د ټولنیزو لوستونو د تدریس لارښود
پنځم ټولگی

unicef
د هر ماشوم لپاره
برای هر طفل

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب د پراختیا او د ښوونکو د

روزنې معینیت

د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د

تألیف لوی ریاست

د ښوونکي کتاب

د ټولنیزو لوستونو د تدریس لارښود

پنځم ټولګی

د چاپ کال: ۱۳۹۶ هـ.ش.

مؤلفان:

- سرمؤلف نجیب الله « امین افغان»
- د سر مؤلف مرستیال محمد رفیق «مومند»
- پوهنیار محمد فاروق «عمرخیل»
- مؤلف غلام سرور «گلاب زی»
- مؤلف سید حبیب الله «ولیزاده»

مسلکي اډیتور:

- د سر مؤلف مرستیال قدیم شیرزی «بابکرخیل» د ټولنیزو علومو د بخش آمر.

دیني ،سیاسي او فرهنگي کمیټه

- حبیب الله " راحل "د تعلیمي نصاب د پراختیا په لوی ریاست کې د پوهنې وزارت سلاکار.

د څارنې کمیټه:

- دوکتور اسدالله محقق د تعلیمي نصاب د پراختیا او د ښوونکو د روزنې معین
- دوکتور شیر علي ظریفي د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې مسؤول
- سرمؤلف عبدالظاهر گلستاني د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی رئیس

کمپوز او ډیزاین

رحمت الله غفاری

الماس ظفری او **عبدالقاهر صمیمی**

بسم الله الرحمن الرحيم

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی

کور د سولې کور د تورې — هر بچی یې قهرمان دی

دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو

د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو

ورسره عرب، گوجر دي — پامیریان، نورستانیان

براهوي دي، قزلباش دي — هم ایماق، هم پشه یان

دا هیواد به تل ځلیږي — لکه لمر پر شنه آسمان

په سینه کې د آسیا به — لکه زړه وي جاویدان

نوم د حق مودی رهبر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې د وزیر پیغام

د لوی خدایﷻ ډیر شکر دی چې انسان یې په احسن تقویم کې پیدا او هغه ته یې د خبرو کولو توان ورکړ او د علم او فکر پر ګاڼه یې سمبال کړ. ډیر درود دې وي د اسلام پر ګران پیغمبر حضرت محمد مصطفیﷺ چې د انسانیت ستر ښوونکی دی او د رحمت، لارښوونې او روښنایي پیغام راوړونکی.

ښوونه او روزنه په هره ټولنه کې د بدلون او پراختیا بنسټ دی. د ښوونې او روزنې اصلي موخه د انسان د بالقوه ځواکونو فعالول او د هغه د پټو استعدادونو غوړول دي.

درسي کتاب د ښوونې او روزنې په بهیر کې یو مهم رکن بلل کیږي چې له نوو علمي بدلونونو او پرمختګونو سره اوږه په اوږه د ټولنې له اړتیاوو سره سم تألیف کیږي. درسي کتابونه باید د منځپانګې له مخې خورا بډای وي چې وکړای شي د علومو له نوو لاسته راوړنو سره مل دیني او اخلاقي زده کړې د نوو میتودونو له لارې زده کوونکو ته ولیږدوي.

دغه کتاب چې اوس ستاسو په واک کې دی، د همدغو پورته ځانګړنو پر بنسټ چمتو او تألیف شوی دی. د پوهنې وزارت تل زیار باسي چې په هیواد کې تعلیمي نصاب او درسي کتابونه د اسلامي ښوونې او روزنې او د ملي هویت د ساتلو پر بنسټ جوړ او له علمي معیارونو، نوو روزنیزو میتودونو او د نړۍ له علمي پرمختګونو سره سم یې چمتو کړي. د زده کوونکو استعدادونه په ټولو اخلاقي او علمي خواوو کې وغوړیږي او په هغوی کې د تفکر او نوښت توان او د پلټنې حس پیاوړی کړي. د خبرو اترو او پیرزوینې د فرهنګ دودول، د هیواد پالنې او د مینې او محبت د حس پیاوړی کول، ښښنه او پیوستون د پوهنې د وزارت نورې غوښتنې دي چې ښایي د لوست په کتابونو کې ورته پام وشي.

درسي کتابونه د ښه او مسلکي ښوونکي له درلودو پرته نشي کولای ټاکل شوي موخې ترلاسه کړي. ښوونکی د ښوونې او روزنې یو مهم جزء او د ښوونې او روزنې د پروګرامونو پلي کوونکی دی. د هیواد له ژمنو او زړه سواندو ښوونکو څخه چې د تورتم او ناپوهۍ په وړاندې یې هڅه اوهاند خپله دنده ګرځولې، دوستانه هیله لرم د تعلیمي نصاب په دقیق او مخلصانه تطبیق کې د هیواد ماشومان، نجونې او تنکي ځوانان د پوهې، اخلاقو او معنویت لوړو څوکو ته ورسوي.

د هیواد د زده کړې د نظام برې د خلکو له جدي مرستو پرته امکان نه لري. له دې امله له ټولو قشرونو او د ملت له شریفو خلکو، په تیره بیا له کورنیو او د زده کوونکو له درنو اولیاوو څخه هیله لرم چې د معارف د موخو د لاسته راوړو په برخه کې له هیڅ ډول مرستې څخه ډډه ونه کړي. دغه راز له ټولو لیکوالو، پوهانو، د ښوونې او روزنې له ماهرینو او د زده کوونکو له محترمو اولیاوو څخه هیله کیږي چې په خپلو رغنده نظرونو، وړاندیزونو او نیوکو د درسي کتابونو په لاښه والي کې د پوهنې له وزارت سره مرسته وکړي.

لازمه بولم چې له ټولو پوهو مولفینو او د پوهنې د وزارت له اداري او فني کارکوونکو څخه چې د دغه کتاب په چمتو کولو کې یې زیار ایستلی او له ټولو ملي او نړیوالو بنسټونو څخه چې د درسي کتابونو د چاپ او ویش په برخه کې یې مرسته کړې، مننه وکړم.

په پای کې له لوی خدایﷻ څخه غواړم چې په خپله بې پایه مهربانۍ له موږ سره د پوهنې د سپیڅلو ارمانونو په لاسته راوړلو کې مرسته وکړي. انه سمیع قریب مجیب.

د پوهنې وزیر

دوکتور اسدالله حنیف بلخي

سرليکونه

(لومړی) لوست ۱
(دويم) لوست ۳
(درېم) لوست ۵
(درېم) لوست ۵
(څلورم) لوست ۷
(پنځم) لوست ۹
(شپږم) لوست ۱۱
(اووم) لوست ۱۳
(اتم) لوست ۱۵
(نهم) لوست ۱۷
(لسم) لوست ۱۹
(يوولسم) لوست ۲۱
(دولسم) لوست ۲۳
(ديارلسم) لوست ۲۵
(څوارلسم) لوست ۲۷
(پنځلسم) لوست ۲۹
(شپاړلسم) لوست ۳۱
(اوه لسم) لوست ۳۳
(اته لسم) لوست ۳۵
(نوولسم) لوست ۳۷
(شلم) لوست ۳۹
(يوويشتم) لوست ۴۱
(دوه ويشتم) لوست ۴۳
(درويشتم) لوست ۴۵
(څلورويشتم) لوست ۴۷
(پنځه ويشتم) لوست ۴۹
(شپږ ويشتم) لوست ۵۱
(اوه ويشتم) لوست ۵۳
(اته ويشتم) لوست ۵۵
(نه ويشتم) لوست ۵۷
(ديرشم) لوست ۵۹
(يو ديرشم) لوست ۶۱

(دوه دیرشم) لوست ٦٣
(درې دیرشم) لوست ٦٥
(څلور دیرشم) لوست ٦٧
(پنځه دیرشم) لوست ٦٩
(شپږ دیرشم) لوست ٧١
(اوه دیرشم) لوست ٧٣
(اته دیرشم) لوست ٧٥
(نه دیرشم) لوست ٧٧
(څلویښتم) لوست ٧٩
(یوڅلویښتم) لوست ٨١
(دوه څلویښتم) لوست ٨٣
(درې څلویښتم) لوست ٨٥
(څلور څلویښتم) لوست ٨٧
(پنځه څلویښتم) لوست ٨٩
(شپږ څلویښتم) لوست ٩١
(اوه څلویښتم) لوست ٩٣
(اته څلویښتم) لوست ٩٥
(نه څلویښتم) لوست ٩٧
(پنځوسم) لوست ٩٩
(یوپنځوسم) لوست ١٠١

(لومړی) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرلیکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	ټولنه څه ته وايي؟
عمومي موخه	**زده کوونکي دې د ټولنې په اړه معلومات تر لاسه کړي.**
پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي موخې.	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: • له ټولنې سره به ا شنا شي. • د ټولنې مفهوم به بیان کړای شي. • له ټولنې سره به یې زړه ولګیږي.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز فعالیت...
د لوست اړین او مرستندویه توکي	کتاب، تخته، تباشیر، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحریري، تقریري...

لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	لومړني فعالیتونه	وخت
	لومړني فعالیتونه سلام اچول او روغبړ، د ټولګي تنظیم، د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې پیدا کول** ستاسو په فکر، ټولنه څه ته وايي؟	۱۰دقیقې

د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکوفعالیتونه	وخت
- ښاغلی ښوونکی د لومړنیو فعالیتونو له سرته رسولو وروسته د نوي لوست سرلیک پرتخته لیکي. - د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو تنو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. - زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهیږي له ځان سره	- زده کوونکي د نوي لوست سرلیک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي .	۳۵دقیقې

يي وليکي.		
-کوم لغتونه او اصطلاحگانې چې زده کوونکي پرې نه پوهيږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ وليکي او معنا دې کړي.	-کوم لغتونه او اصطلاح ګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې وليکي.	
- لوست تشريح کوي.	- په غور سره غوږ نيسي.	
-له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشريح کړي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
- زده کوونکي په ډلو ويشي او لارښوونه ورته کوي چې د ټولنې د ډولونو په اړه خبرې وکړي.	- په ډلو ويشل کيږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
- د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي.	- ځوابونه ورکوي.	
- لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	- د لوست لنډيز ته غوږ نيسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

١- ټولنه د انسانانو د ټولېدلو او د هغوی ترمنځ د ګډو چارو د سرته رسولو څخه منځته راځي.

٢- د دې ډلې ګډه موخه د علم او پوهې زده کول دي.

٣- د کرنې او مالدارۍ له لارې.

اضافي معلومات

ټولنه څه شی دی؟

ټولنه د خلکو يوه سازمان شوې ډله ده چې ټول په يوه ګډه سيمه کې سره ژوند کوي، او خپلې مهمې، لومړنۍ او ټولنيزې چارې يود بل په مرسته په ګډه سره حلوي، او په ګډه سره په ګډ فرهنګ کې د يو ټولنيز ځانګړي بنسټ پر نوم پيژندل کيږي.

(دويم) لوست

وخت : (يو درسي ساعت)

سرليکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	**انسان او ټولنه**
عمومي موخه	**د انسان او ټولنې له اړيکو سره دې بلدشي.**
پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده کوونکی دې د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسيږي. • د انسان او ټولنې د اړيکو اهميت به وپيژني. • د انسان او ټولنې اړيکه به بيان کړای شي. • د ټولنې له غړو سره به ښو اړيکو د ټينګېدو ليوالتيا پيدا کړي.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز فعاليت...
د لوست اړين او مرستندويه توکي	کتاب، تخته، تباشير، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحريري، تقريري...

لومړني فعاليتونه او د انګيزي رامنځته کول	لومړني فعاليتونه	وخت
	لومړني فعاليتونه سلام اچول او روغبړ ، د ټولګي تنظيم ، د حاظرۍ اخيستل ، د کورنی دندې ليدل ،د تير لوست څخه پوښتنې او له نوي لوست سره تړاو ورکول. **د انګيزې پيدا کول** ستاسو په اند ، انسان او ټولنه له يو بل سره څه اړيکې لري؟	**۱۰دقيقې**

د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکو فعاليتونه	وخت
- ښاغلی ښوونکی د لومړنيو فعاليتونو له سرته رسولو وروسته د نوي لوست سرليک پرتخته ليکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو تنو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. -زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهيږي له ځان سره يي وليکي.	- زده کوونکي د نوي لوست سرليک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي .	**۳۵ دقيقې**

-کوم لغتونه او اصطلاحگانې چې زده کوونکي پرې نه پوهیږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ ولیکي او معنا دې کړي. - لوست تشریح کوي. -له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. - زده کوونکي په ډلو ویشي او لارښوونه ورته کوي چې د انسان او ټولنې د اړیکو په اړه خبرې وکړي. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	-کوم لغتونه او اصطلاح گانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې ولیکي. - په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- هیڅوک په یوازې توگه خپلې اړتیاوې پوره کولی نه شي او د هرچا مرستو ته اړتیا لري.

۲- ټولنه کولای شي چې له تاسو سره د جسمي، عاطفي او مالي له مخې مرسته او ملگرتیا وکړي.

۳- لاس ترلاس سره ورکړو او د یوې ښې ټولنې د جوړولو په موخه کوښښونه وکړو.

اضافي معلومات

انسان او ټولنه

موږ هریو که د ټولنې په هره خواکې ژوند کوو، د ټولنې یوه خاصه برخه یو، زموږ فکرونه، گومانونه، کړه وړه ویناوې،اوحتی د جامو د اغوستلو ډولونه، زموږ آداب او دودونه، زموږ د یوې ځانگړې ټولنې په یوه خاصه ډله پورې تړي. له نورو خلکو سره زموږ اړیکې او له نورو سره زموږ ملگرتیا او انډیوالي زموږ د موخو او فکرونو بیانوونکي دي، داچې موږ له چا سره ملگرتیا کوو او څوک د خپلې انډیوالۍ لپاره غوره کوو، په دې معنا ده چې موږ له هغوی سره د نظرونو یووالی لرو، یوه موخه ورسره لرو، په فکر کې ورسره مخالف نه یو او لاره مو یوه ده، نو ښه به دا وي چې که موږ د خپلو دوستیو او دښمنیو، اړیکو او د لار ملتیا ته په ژوره توگه وگورو او غور پرې وکړو، د روغو اړیکو، د ښې ملگرتیا او د روښانه ملگرتیا پر لور به زموږ لارښوونه وکړي.

(درېيم) لوست

وخت : (**يو درسي ساعت**)

سرليکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	ټولنيزې اړيکې
عمومي موخه	زده کوونکي دې له ټولنيزو اړيکو سره دې بلدشي.
پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پاى کې لاندې موخو ته ورسيږي. • د ټولنيزو اړيکو پر مفهوم به پوه شي. • ټولنيزې اړيکي به بيان کړاى شي. • له ټولنيزو اړيکو سره به مينه پيدا کړي.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز فعاليت...
د لوست اړين او مرستندويه توکي	کتاب، تخته، تباشير، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحريري، تقريري...

د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکوفعاليتونه	وخت
- ښاغلى ښوونکى د لومړنيو فعاليتونو له سرته رسولو وروسته د انګيزې د را منځته کولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي:		۴۵ دقيقې
- ستاسو په فکر، آيا انسان کولاى شي چې له نورو سره د اړيکو نيولو پرته ژوند وکړي؟	- زده کوونکي بيلابيل ځوابونه ورکوي؟	
- د نوي لوست سرليک پرتخته ليکي.	- د نوي لوست سرليک ته پام اړوي.	
-د لوست متن پرلوړ اواز لولي.	- په غور سره غوږ نيسي.	
- وروسته څو تنو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
-زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهيږي له ځان سره يي وليکي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي .	

-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهیږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ ولیکي او معنا دې کړي.	-کوم لغتونه او اصطلاح ګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې ولیکي.	
- لوست تشریح کوي.	- په غور سره غوږ نیسي.	
-له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
- زده کوونکي په ډلو ویشي او لارښوونه ورته کوي چې دټولنیزو اړیکوو د اهمیت په اړه خبرې وکړي.	- په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
- د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي.	- ځوابونه ورکوي.	
- لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	- د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- هرڅومره چې زموږ اړیکې له نورو سره ډېرې وي په هماغه کچه به خپلې او د ټولنې اړتیاوې په ښه توګه پوره کړو.

۲- هیڅوک په یوازې توګه خپلې اړتیاوې پوره کولای نه شي ځکه چې یو د بل مرستې ته اړتیا لري.

۳- ژبه په بشري ټولنه کې د اړیکو نیولو ډېره مهمه وسیله ده. انسان د ژبې په وسیله کولی شي چې ډېر ستونزمند مفاهیم او احساسات نورو ته انتقال کړي.

اضافي معلومات

ټولنیزې اړیکې څه ته وایي؟

په پرمختللې نړۍ ټولنیزي اړیکې د ژوند د پایښت لپاره مهم توکي دي په لاندې ډول یې تعریفوو:

ټولنیزې اړیکې د دوو کسانو یا د څو ډلو ترمنځ اړیکې بیانوي، یا په بل عبارت ټولنیزې اړیکې د انسانانو ترمنځ یو له بل سره د متقابلو اړیکو ټینګول دي، دا اړیکې کېدی شي چې د دوستۍ په ډول وي او یا د دښمنۍ. د اړیکو ټینګول د هر انسان له ټولنیزو اړتیاوو څخه دي آن تردې ویلی شو چې د ټولنیز رفتار ښکاره کېدل د ماشوم د ژوند هغو لومړنیو میاشتو ته ورګرځي کله چې ماشوم خپله ټولنیزه خندا ښکاره کوي، په دې ډول خپله اړیکه د کورنۍ له غړو سره ټینګوي، له چاپیریال سره د ماشوم دغه حرکتونه ورځ په ورځ زیاتیږي، په پیل کې چې کوم خلک د ماشوم لپاره د ټولنې په توګه پیژندل کېدل محدود و چې د ماشوم مور او پلار وو.

د نن ورځې د غوښتنو سره سم لیدل شوي دي چې تنکي ځوانان، جنکۍ او هلکان زیاتره له ښو ټولنیزو اړیکو څخه خبرې کوي چې دا اړیکې د هغوی د ودې او پرمختګ لامل ګرځي، خو که چیرې د تنکیوځوانانو او ځوانانو دا فکري او عقیدوي ډول اړیکې چې وده او پرمختګ یې نه وي کړی منفي خواوې په کې ډیرې په سترګوکیږي. هر انسان سره له دې چې د هرډول مادي او معنوي اسانتیاوو څخه برخمن وي، تل دې کوښښ وکړي چې هروخت په ټولنه کې په ښه او صمیمي چلند سره خپلې سالمې ټولنیزې اړیکې لاپراخه کړي او پرته له اړیکو نه شي کولی چې یو کار هم سرته ورسوي.

(څلورم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

د مطلبونو شرح	سرليکونه
سولې ته د ټولنې اړتيا	د لوست موضوع
زده کوونکي دي له سولې سره بلدتيا پيدا کړي.	عمومي موخه
زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: • د سولې په مفهوم او سولې ته دټولنې په اړتيا به پوه شي. • سولې ته د ټولنې اړتيا به بيان کړای شي. • په ټولنه کې د سولې د ټينګښت لپاره به هڅه وکړي.	پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.
مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز فعاليت...	د لوست لارې چارې
کتاب، تخته، تباشير، انځورونه...	د لوست اړين او مرستندويه توکي
تحريري، تقريري...	د ارزونې لارې چارې

د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکوفعاليتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنيو فعاليتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي : - څه فکر کوئ، سولې ته ولې اړتيا لرو؟ - د نوي لوست سرليک پرتخته ليکي. - د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو تنو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. - زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهيږي له ځان سره يي وليکي. -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهيږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ وليکي او معنا دې کړي. - لوست تشريح کوي.	- زده کوونکي بيلابيل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرليک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي . -کوم لغتونه او اصطلاح ګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې وليکي. - په غور سره غوږ نيسي.	۴۵ دقيقې

–له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. – زده کوونکي په ډلو ویشي او لارښوونه ورته کوي چې د سولې د ګټو په اړه خبرې وکړي. – د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. – لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	– له لارښوونې سره سم عمل کوي. – په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. – ځوابونه ورکوي. – د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱– جګړو او ګډوډیو زموږ خلکو او هېواد ته ډېر مالي او ځاني زیانونه را اړولي دي، له دې کبله زموږ هېوادوال سولې ته ډېره اړتیا لري.

۲– په ټولنه کې د سولې او امن په ټینګښت سره د ماشومانو او ځوانانو زده کړو، ښوونې او روزنې ته لاره هواریږي.

۳– د سولې او امنیت په چاپیریال کې ټولنه د علم او پرمختګ پرلورې درومي.

اضافي معلومات

سوله، ټولنیزه اړتیا

د سولې فرهنګ د ژوند د ارزښتونو، اندونو، قواعدو، دودونو او چلندنو ټولګه ده او انساني حقونو ته په درناوي، د هرډول تاوتریخوالي او توپیر له منځه وړلو، رنګ، نژاد او توپیرونو ته په درناوي، د ژوند د چاپیریال په حمایت او ساتنه، ملي رایو او د حاکمیت د حق په رسمیت پیژندلو باندې متکي دی او په دې ترڅ کې ملتونو ته د هغو اخلاقو او چلندونو لارښوونه کیږي چې د تفاهم، متقابلې پوهې، زغم او د خبرو کولو په بنسټ ولاړ وي، په طبعي توګه، د دې لپاره چې دغه ارزښتونه په کور، ښوونځي، ټولنې او د ټولنیزو ډلو په ورځني ژوند کې په عملي چلندونو یا رفتارونو بدل شي، آړینه ده چې په ښوونځي کې زده کړې وشي. څرنګه چې دا نسل ځوان دی او په راتلونکي کې باید د ټولنې او طبیعت د تضادونو او د ټولنیزو ستونزو لپاره د حل لارې ومومي. له یوې خوا د هر زده کوونکي دا حق دی چې په ښوونځې کې د تاوتریخوالي، زور او د نا امنۍ څخه لرې په سوله ییز چاپیریال کې وده وکړي او وکولای شي چې روحي مهارتونه زده ، د ژوند او زده کړو شرایطو ته ښه والی وبښي، له دې سربیره، د ښوونځي دوره، د ژوند په اوږدوکې د شخصیت او روزنې د لوړتیا او ټولنیز ژوند ته د ننوتلو لپاره د چمتووالي او د مسؤولیت منلې مهال دی او د ښوونځي په دوره کې زده کړه د ټولو وختونو څخه غوره ده.

(پنځم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرلیکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	د انسان حقونه
عمومي موخه	زده کوونکي دې د انسان له حقونو سره بلدشي.
پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: • د انسان د حقونو پرمفهوم به پوه شي. • خپل او د نورو حقونه به بیان کړای شي. • د نورو حقونو ته به په درناوی غاړه کیږدي.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز فعالیت...
د لوست اړین او مرستندویه توکي	کتاب، تخته، تباشیر، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحریري، تقریري...

د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنیو فعالیتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - ستاسو په فکر، انسان کوم حقونه لري؟	- زده کوونکي بیلابیل ځوابونه ورکوي؟	۴۵ دقیقې
- د نوي لوست سرلیک پرتخته لیکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي.	- د نوي لوست سرلیک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نیسي.	
- وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
-زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهیږي له ځان سره یې ولیکي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي .	
-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهیږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ ولیکي او معنا دې کړي. - لوست تشریح کوي. -له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي.	-کوم لغتونه او اصطلاح ګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې ولیکي. - په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

- زده کوونکي په ډلو ویشي او لارښوونه ورته کوي چې د یو بل د حقونو په اړه خبرې وکړي. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	- په ډلو ویشل کېږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- د ژوند او حیات حق الهي ډالۍ ده. ټول انسانان دې د خپل ځان او د نورو د ژوند د حق په ساتنه او حفاظت کې کوښښ وکړي.
۲- هرڅوک حق لري چې زده کړې او په ښوونځیو او پوهنتونونو کې خپلې زده کړې پرمخ بوزي.
۳- د ژوند حق، د زده کړې حق، د مالکیت حق، د ګرځندوی حق، د کسب د انتخاب ازادي، د سالم چاپیریال د لرلو حق، مساوات، د خپلواکۍ حق او د بیان ازادي.

اضافي معلومات

د انساني حقونو بېلګې

انساني حقونه هغه واکونه او ځانګړتیاوې دي چې الله (ج) د انسان د عزت او شرافت لپاره هغه ته ورکړي دي او هیڅوک نه شي کولی چې هغه له انسان څخه واخلي.
آزادي: د اسلام له نظره هر انسان نړۍ ته آزاد راغلی او د چا غلام نه دی.
اتمام حجت: د الله (ج) پروردګار د انسان یو حق دا دی چې الله (ج) هغه ته حق وښایي، کوهي او لاره وپېژني، دغه ډول حق د الله (ج) له لورې سرچینه اخیستې ده، له دې امله الله (ج) د پیغمبرانو او د اسماني کتابونو په را لیږلو سره اتمام حجت کړی دی او چاته پرته د اتمام حجت جزاء نه ورکوي.
د واده حق: د ښځې او مېړه انتخاب د انسان له حقونو څخه دی.
له چاپیریال څخه ګټه اخیستل: له چاپیریال څخه ګټه اخیستل د ټولو انسانانو حق دی او څوک نه شي کولی چې دغه حق له چا څخه واخلي.
د پنا اخیستلو حق: له فشار او سکنجې څخه د خلاصون لپاره د پنا اخېستلو حق د هرچا لپاره ثابت دی.
د تجارت حق: د انسان د منل شوو حقونو څخه یو د تجارت حق دی، څوک نه شي کولی دغه حق له چا واخلي.
د تصمیم نیونې حق: انسانان د خپل برخلیک د ټاکلو په برخه کې د رایې او انتخاب حق لري.
د ژوند حق: ټول انسانان د ژوند کولو حق لري.
د ورورۍ حق: یو له حقونو څخه چې په اسلام کې پیژندل شوی دی، د ورورۍ حق دی چې ډېر ارزښتناک دی.
د الهی حرم حق: د الهی حرم د مکې په اوسیدونکو پورې تړلی نه دی او ټول مسلمانان په هغې کې برخمن دي.
د خوړو حق: ټول انسانان په سالموخوړوکې برخمن دي او دا د بشر د طبیعي او فطري حقونو څخه دی.
د حضانت یا د شیدو ورکولو حق: پر مور او پلار باندې د ماشوم د شیدو ورکولو حق دی.
د مهاجرینو حقونه: د دښمنانو له خوا په ناحقه مهاجر شوي د خپل حق د لاس ته راوړلو لپاره د نظامي اقدام حق لري.
انساني نور حقونه: د قرآن د ایتونو له مخې په قضاء کې په عادلانه توګه د خپل حق اخېستل، د ظالم پروړاندې له ځان څخه د دفاع حق، د عبادت حق، د قصاص حق، د مالکیت، کور او وطن او داسې نور زیات حقونه شته دي.

(شپږم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرلیکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	ټولنیز خدمتونه
عمومي موخه	زده کوونکي د ي له ټولنیزو خدمتونو سره بلدشي.
پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: • د ټولنیزو خدمتونو پر مفهوم به پوه شي. • ټولنیز خدمتونه به بیان کړای شي. • له ټولنیزو خدمتونو سره به یې مینه پیدا شي.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز فعالیت...
د لوست اړین او مرستندویه توکي	کتاب، تخته، تباشیر، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحریري، تقریري...

د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنیو فعالیتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - ستاسو په فکر، ولې ټولنه ټولنیزو خدمتونو ته اړتیا لري؟ - د نوي لوست سرلیک پرتخته لیکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. -زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهیږي له ځان سره یې ولیکي. -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهیږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ ولیکي او معنا دې کړي. - لوست تشریح کوي.	- زده کوونکي بیلابیل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرلیک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي . -کوم لغتونه او اصطلاح ګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې ولیکي - په غور سره غوږ نیسي.	۴۵ دقیقې

–له څو زده‌کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. – زده کوونکي په ډلو ویشي او لارښوونه ورته کوي چې د ټولنیزو خدمتونو په اړه خبرې وکړي. – د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. – لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	– له لارښوونې سره سم عمل کوي. – په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. – ځوابونه ورکوي. – د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱– په پخوا وختونو کې د انسان زیاتې اړتیاوې په کور او کلي کې پوره کېدلې.

۲– ولې ورو ورو او د ژوند د طریقو په بدلون سره د ټولو اړتیاو یوو کول د کورنیو له توان څخه ووتل او د دې اړتیاوو د پوره کولو دنده ځانګړو ادارو ته چې دنده یې خلکو ته د ټولنیزو خدمتونو وړاندې کول دي وسپارل شوه.

۳– ښوونه او روزنه، عامه روغتیا، ترانسپورت او داسې نور.

اضافي معلومات

اړینه ده چې د ټولنیزو خدمتونو مفهوم په لنډ ډول روښانه کړو چې له دې لارې وکولی شو په اسانۍ سره د موضوع موخه پیدا کړو.

څرنګه چې پوهیږو د «ټولنیزو خدمتونو» اصطلاح د دوو کلمو (ټولنیز) او (خدمتونو) له ترکیب څخه چې د خدمت جمع ده جوړه شوې ده، د لغت په کتابونو کې د خدمت لپاره بېلابېلې معناګانې بیان شوې دي چې ځینې یې د یوچا لپاره کار کول، ډالۍ، تعظیم، عریضه ده، لومړنۍ معنا یعنې د «یوچا لپاره کار کول» زموږ په فکر له دې ځای سره مناسب ده.

د پای خبره داده چې په« اسلام کې د ټولنیزو خدمتونو» مفهوم روښانه او هراړخیز دی چې د ټولنیزو ځانګړیو ډلو، لکه: یتیمانو، د پاخه عمرخاوندانو، خپلوانو، فقیرانو، مظلومانو، ناتوانو، پوروړو، زیانمنو، مهاجرینو او... لپاره ځانګړی اهمیت لري.

(اووم) لوست

وخت : (يو درسي ساعت)

سرليکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	ښوونه او روزنه
عمومي موخه	زده کوونکي دي له ښوونې او روزنې سره بلدشي.
پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسيږي: • د ښوونې او روزنې په مفهوم به پوه شي. • د ښوونې او روزنې ګټې به بيان کړای شي. • له ښوونې او روزنې سره به يې مينه پيدا شي.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز فعاليت...
د لوست اړين او مرستندويه توکي	کتاب، تخته، تباشير، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحريري، تقريري...

د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکو فعاليتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنيو فعاليتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - ستاسوپه فکر، ښوونه او روزنه څه ګټې لري؟ - د نوي لوست سرليک پرتخته ليکي. - د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. -زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهيږي له ځان سره يي وليکي. -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهيږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ وليکي او معنا دې کړي. - لوست تشريح کوي.	- زده کوونکي بيلابيل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرليک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي . -کوم لغتونه او اصطلاح ګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې وليکي - په غور سره غوږ نيسي.	۴۵ دقيقې

- له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. - زده کوونکي په ډلو ویشي او لارښوونه ورته کوي چې د ښوونې او رزونې په اړه خبرې وکړي. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- بنسټونه، لکه: وړوکتونونه، ښوونځي، پوهنتونونه او نور ښوونیز مرکزونه جوړ شول.

۲- ښوونځي، مدرسې، دارالمعلمینونه او... د پوهنې په وزارت او پوهنتونونه د لوړو زده کړو په وزارت پورې تړلي دي.

اضافي معلومات

له روزنې سره د ښوونې مقایسه:

۱- روزنه یو پراخ او روان بهیر دی چې یوځه په اوږد مهال کې ترسره کیږي، خو ښوونه د ښوونکي محدودو او خاصو فعالیتونو ته ویل کیږي.

۲- د ښوونځیو اصلي موخه د خلکو روزنه ده او زده کړه د روزنې وسیله ده نو هرکله چې یو روزنیز بهیر په لاره اچول کیږي، دا بهیر د زده کړې په مرسته ترسره کیږي، ځکه چې پرته د ښوونې او روزنې لاس ته نه راځي.

۳- روزنه یو پراخ او دوامداره بهیر دی، چې عمومي او وروستۍ موخې لري او موخه یې وروسته لاس ته راځي، خو زده کړه یو مشخص او دقیق فعالیت دی، چې موخې یې مشخصې، دقیقې او په لنډه موده کې ترلاسه کیږي. دې مطلب ته په پام سره، د نظر خاوندان د روزنیزو موخو لپاره د روزنیزو موخو اصطلاح کاروي او د ښوونیزو موخو اصطلاح ښوونې ته ځانګړې کوي.

۴- ښوونه معمولاً د ښوونکي له خوا په ټاکلي ځای، لکه: په ټولګي کې ترسره کیږي. خو په روزنه کې ، د ښوونځي، ټول عوامل (له ښوونکي نیولې تر مدیر) او له ښوونځي څخه بهر عوامل، لکه: (پلار، مور، مسجد ډله ییزې رسنۍ، انټرنټ او داسې نور) اغیزمن دي.

(اتم) لوست

وخت : (يو درسي ساعت)

سرليکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	عامه روغتيا
عمومي موخه	زده کوونکي دي د عامې روغتيا په اړه معلومات ترلاسه کړي.
پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسيږي: • د عامې روغتيا په اړه به معلومات ترلاسه کړي. • د عامې روغتيا خدمتونه به بيان کړای شي. • د خپل ځان د روغتيا او سلامتيا ساتلو او د خپل ژوند چاپېريال ته به يې پام شي.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز فعاليت...
د لوست اړين او مرستندويه توکي	کتاب، تخته، تباشير، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحريري، تقريري...

د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکو فعاليتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنيو فعاليتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - ستاسو په فکر، کوم کوم شيان د ناروغيو لامل ګرځي؟ - د نوي لوست سرليک پرتخته ليکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. -زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهيږي له ځان سره يې وليکي. -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهيږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ وليکي او معنا دې کړي. - لوست تشريح کوي.	- زده کوونکي بيلابيل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرليک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي . -کوم لغتونه او اصطلاح ګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې وليکي. - په غور سره غوږ نيسي.	۴۵ دقيقې

– له ځو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشريح کړي. – زده کوونکي په ډلو ويشي او لارښوونه ورته کوي چې د عامې روغتيا د دندو په اړه خبرې وکړي. – د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. – لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	– له لارښوونې سره سم عمل کوي. – په ډلو ويشل کيږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. – ځوابونه ورکوي. – د لوست لنډيز ته غوږ نيسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱– د عامې روغتيا وزارت د ماشومانو د ناروغيو د مخنيوي او وقايې لپاره د فالج، چيچک(دانې) شري، تيتانوس...واکسيونونه کوي.

۲– تر ځو ماشومان د ناروغيو پر وړاندې وقايه شي.

۳– بايد موږ ټول خپلې جامې، کور کوڅه، ښوونځی او د ژوند چاپېريال پاک وساتو او خځلې په ټاکلي ځای کې واچوو تر ځو په بېلابېلو ناروغيو اخته نه شو.

اضافي معلومات

روغتيا

په افغانستان کې د روغتيا د خپرولو بنسټ د عامې روغتيا وزارت دی. دا وزارت هر کال د هېواد د اوسيدونکو د ښوونې او روزنې، وقايې او د درملنې لپاره دپرلګښتونه کوي.

د عامې روغتيا وزارت تاريخچه داعليحضرت محمد نادر شاه په وخت کې د طبيه مستقل مديريت يوځل بيا پرانستل شو، په ۱۳۱۳ هـ.ش. کال کې دغه مديريت د (صحيي مستقل رياست) په نامه بدل شو، په ۱۳۲۴ هـ.ش کې دغه رياست د روغتيا وزارت ته اوچت شو او په کابل او ولايتونو کې يې د روغتيا په برخه کې اغيزناک فعاليتونه ترسره کړل.

اوس د طبي اړتياوو د روغتيايي بنسټونو د پراخوالي له کبله په هر ولايت کې د عامې روغتيا د رياست په نامه منظم مرکزونه جوړ شوي دي او د روغتيايې چارو منظمه کارونه کوي.

نن ورځ د هېواد په مرکز او ولايتونو کې ډېر روغتيايي کلينکونه او روغتونونه په رسمي او خصوصي توګه جوړ شوي دي خو بيا هم د هېواد په لريو پرتو سيمو کې د روغتيايې خدمتونو کمښت شته.

(نهم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرليکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	اوبه رسول
عمومي موخه	زده کوونکي دي د څښلو د صحي اوبو له څرنګوالي سره بلد شي.
پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسيږي: • د څښلو د اوبو په صحي ځانګړتياوو به پوه شي. • د څښلو صحي اوبو چمتوکول به بيان کړای شي. • د څښلو صحي اوبو څخه به ګټه واخلي.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز فعاليت...
د لوست اړين او مرستندويه توکي	کتاب، تخته، تباشير، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحريري، تقريري...

د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکو فعاليتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنيو فعاليتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - ستاسو په فکر، اوبه ولې تصفيه کيږي؟ - د نوي لوست سرليک پرتخته ليکي. - د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. - زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهيږي له ځان سره يې وليکي. - کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهيږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ وليکي او معنا دې کړي. - لوست تشريح کوي.	- زده کوونکي بيلابيل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرليک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي . - کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې وليکي. - په غور سره غوږ نيسي.	۴۵ دقيقې

- له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. - زده کوونکي په ډلو ویشي او لارښوونه ورته کوي چې د څښلو د اوبو د اړتیا په اړه خبرې وکړي. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- اوبه رسول یوه شبکه یا اداره ده چې د چینو، سیندونو او د ځمکې لاندې اوبه د ځانګړیو ماشینونو په واسطه په یوه ځای کې زېرمه کوي، د پاکولو او صحي کولو څخه وروسته یې د بمبو او نلونو په واسطه د سیمې خلکو ته ویشي.
۲- د ماشومانو د مړینې او دهغې سیمې د خلکو د ډول ډول ناروغیو لامل ګرځي.
۳- د ځمکې لاندې اوبه ګنده او ککړوي.

اضافي معلومات

د اوبو ککړیدل څه ته وایي؟

د اوبو په فزیکي، کیمیاوي او بیولوژیکی خواصو کې نامطلوب بدلون ته د اوبوککړیدل واي. اوبه د ژوندیو موجوداتو یو له مهمو او بنسټیزو عاملونو څخه دي، له دې کبله له ککړیدلو څخه د هغې ساتل هم مهم او د پام وړ دي. د اوبو د ککړیدلو لاملونه ډېر دي چې هم د ځمکې لاندې اوبه او د ځمکې پرمخ اوبه ککړې کړي.

د ځمکې د لاندې اوبو د ککړیدلو لاملونه:

۱- کاني (معدني) مواد: هغه کاني مواد چې د ځمکې په پاسنۍ برخه کې پراته وي د ځینو بدلونونو او اغیزو له کبله د ځمکې د لاندې اوبو د ککړیدلو لامل کیږي.
۲- په ښارونو کې د تشنابونو د اوبو زېرمې چې د ځمکې لاندې اوبه ککړوي.
۳- د راډیواکتیویتي موادو ضایعات د ځمکې لاندې اوبو د ککړتیا له مهمو لاملونو څخه دي، پردې برسېره د ځمکې لاندې ټولې هستوي چاودنې د ځمکې لاندې اوبو د ککړتیا لامل ګرځي.

د ځمکې د پاسه اوبو د ککړتیا لاملونه:

۱- صنعتي ککړونکي یا ډېر صنعتي ضایعات په اوبو کې ژوندي، ژووته ستر زیانونه اړوي. دغه ضایعات په اوبو کې حل شوي اکسجن تخریبوي چې د آبي ژوو د اړتیاو اکسجن د لږوالي لامل کیږي او هغوی وژني.
۲- د کورونو مستعملې اوبه چې (د لوښو ، جامو، موټرو، فرشونو د پریمنځلو...) څخه راوځي او د ځمکې د سر د پاکو اوبو سره یوځای کیږي او خپلې ککړتیاوې ور سره ګډوي، که مخه یې ونه نیولی شي د زهري توکو په ډول هغو ژوو ته چې په اوبو کې ژوند کوي ډېر لوی زیانونه رسوي او له مینځه یې وړي.

(لسم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرليکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	برېښنا
عمومي موخه	زده کوونکي دي له برېښنا سره بلدشي.
پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسيږي: • د برېښنا په ګټو به پوه شي. • د برېښنا د ګټو او زيانونو په اړه به څرګندونې وکړای شي. • د برېښنا له نعمت څخه به پرځای ګټه واخلي او له خطرونو څخه به يې ځانونه وساتي.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز فعاليت...
د لوست اړين او مرستندويه توکي	کتاب، تخته، تباشير، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحريري، تقريري...

د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکو فعاليتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنيو فعاليتونه له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - ستاسو په فکر، برېښنا څه ګټې لري؟ - د نوي لوست سرليک پرتخته ليکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. -زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهيږي له ځان سره يي وليکي. -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهيږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ وليکي او معنا دې کړي. - لوست تشريح کوي.	- زده کوونکي بيلابيل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرليک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي . -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې وليکي. - په غور سره غوږ نيسي.	۴۵ دقيقې

– له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. – زده کوونکي په ډلو ویشي او لارښوونه ورته کوي چې د برېښنا د خطرونو څخه د ځان ژغورنې په اړه خبرې وکړي. – د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. – لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	– له لارښوونې سره سم عمل کوي. – په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. – ځوابونه ورکوي. – د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱– د رڼا په تولید، دکور په سامان، په صنعت، په تجارت او نورو کې ورڅخه ګټه اخېستل کیږي.

۲– د برېښنا جریان.

۳– برېښنا د سیم او کېبل په واسطه نورو ځایونو ته انتقالیږي.

اضافي معلومات

د برېښنا اهمیت

په پرمختللو هیوادنو کې کومه معجزه یا جادو نه ده شوې چې یو وار یې دغومره پرمختګونه او تکنولوژۍ لاس ته راوړي وي. دا د کوښښونو او زیارو پایله ده چې د پیدایښت څخه تراوسه پورې د بشر د لاس جوړ شوي وسایل دي چې د تکنالوژۍ نوم یې ورکړی دی او مخکې له مخکې یې د نن ورځې د بشر په مادي معنوي، اقتصادي او آن په فکري او اخلاقي کولو کې ګټور او ښکاره رول لرلی دی.

(یوولسم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرلیکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	مخابرات
عمومي موخه	زده کوونکي دي له مخابراتو سره بلدشي.
پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسیږي: • د مخابراتو له خدمتونو سره به آشنایي پیدا کړي. • مخابراتي خدمتونه به بیان کړای شي. • له مخابراتي خدمتونو څخه به معقوله ګټه ترلاسه کړي.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز فعالیت...
د لوست اړین او مرستندویه توکي	کتاب، تخته، تباشیر، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحریري، تقریري...

د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکوفعالیتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنیو فعالیتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - ستاسو په فکر، څرنګه کولی شو چې له خپلو دوستانو سره په دنته او بهرکې اړیکې ټینګې کړو ؟ - د نوي لوست سرلیک پرتخته لیکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ آواز سره ولولي. -زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهیږي له ځان سره يي ولیکي. -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهیږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ ولیکي او معنا دې کړي.	- زده کوونکي بیلابیل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرلیک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي . -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې ولیکي.	۴۵ دقیقې

- لوست تشریح کوي. - له ځو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. - زده کوونکي په ډلو ویشي او لارښوونه ورته کوي چې په هیوادکې د مخابراتي وسایلو په اړه خبرې وکړي. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	- په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- لکه: تیلفون، تلګراف، فکس، موبایل...

۲- کمپیوټر یو عصري ماشین دی، کولای شي چې د بشر بې شمېرې اړتیاوې پوره کړي او کولی شي چې په خپله حافظه کې هرډول معلومات وساتي چې د اړتیا په وخت کې ورڅخه کار واخلي.

۳- د فکس ماشین د مهمو او ضروري اسنادو په لیږلوکې ډېرې اسانتیاوې منځته راوړي دي.

اضافي معلومات

مخابرات څه ته وایي؟

د خبرونو او معلوماتو د لیږلو ټولې هغه چارې او فعالیتونه چې د تیلفون د دستګاه، تلګراف، فکس او داسې نورو پورې تړلې وي، مخابرات بلل کیږي.

اړیکي نیول په نن ورځې پورې تړلي نه دي، بشر تل د تاریخ په اوږدوکې له نورو سره په اړیکو نیولو کې اړین و او د بېلابېلو لارو څخه یې دغه اړتیاوې پوره کړې دي. انسان د ژبې په وسیله کولی شي چې هرډول اسان او ستونزمن مفاهیم او احساسات نورو ته انتقال کړي. که بشر نه شوای کولی چې په خپله خوښه باندې نور پوه کړي پرمختګ یې نه شو کولی.

نن ورځ بشر د خپرونو او معلوماتو د لیږدولو لپاره د ډول ډول وسایلو او اسانتاو څخه ګټه اخلي، د اړیکو نیولو نوي وسایل او اسانتیاوې له موږ سره مرسته کوي چې خپل کارونه په ښه توګه او په چټکۍ سره ترسره کړو، نن ورځ د راډیو، تلویزیون، انټرنټ، ګرځنده تیلفون، تلګراف، مصنوعي سپوږمکۍ او له بریښنالیک پرته انسان د ډېرو ستونزو سره مخامخ کیږي. زموږ په هېواد کې د مخابراتو او معلوماتي تکنالوژۍ په نوم وزارت چې مخکې د مخابراتو د وزارت په نامه یادیده شته چې د لاندې موخو لپاره کار کوي:

- د هېواد په کچه مخابراتي خدمتونو ته د خلکو لاس رسي.
- د تبعیض پرته اپریترانو بازار ته د مخابراتي خدمتونو د وړاندې کوونکو لاس رسی.
- د هېواد په کچه د خدمتونو د کمیت او کیفیت د ارتقا په موخه د مخابراتي مارکیټ تقویه کول.

(دولسم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرلیکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	پستي خدمتونه
عمومي موخه	زده کوونکي دي له پستي خدمتونو سره بلدشي.
پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسيږي: • په پستې ګټو به پوه شي. • پستې خدمتونه به بيان کړای شي. • له پست سره به مينه وښايي.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز فعاليت...
د لوست اړين او مرستندويه توکي	کتاب، تخته، تباشير، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحريري، تقريري...

د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکو فعاليتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنيو فعاليتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - ستاسو په فکر، څرنګه کولی شو چې له يو ځايه څخه بل ځای ته ليک واستوو؟ - د نوي لوست سرليک پرتخته ليکي. - د لوست متن پرلوړ آواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. - زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهيږي له ځان سره يي وليکي. - کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهيږي ښوونکي دې هغه د تختې پرمخ وليکي او معنا دې کړي.	- زده کوونکي بيلابيل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرليک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي . - کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې وليکي.	۴۵ دقيقې

- لوست تشریح کوي. - له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. - زده کوونکي په ډلو ویشي او لاربنوونه ورته کوي چې په هیوادکې د مخابراتي وسایلو په اړه خبرې وکړي. - د ارزونې لپاره له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	- په غور سره غوږ نیسي. - له لاربنوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ویشل کیږي او له لاربنوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لاربنوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱–د پستې له لارې کولی شو چې، لیکونه، د مبارکۍ کارتونه، کتاب، ورځپاڼه او داسې نور شیان د هېواد په دننه او بهرکې نورو خلکو ته ولېږو.

۲- د دې لپاه چې زموږ لیک اخیستونکي شخص ته په وخت ورسیږي باید د هغې له پاسه د پستې ټکټ ولګوو، د لیږدونکي او اخیستونکي آدرس د پاکټ پرشا ولیکو او د پستې مسؤول شخص ته یې وسپارو.

۳- پر لیک باندې د پستي ټکټ لګول په دې معنا دي چې په حقیقت کې د لیک د لیږدولو او مطلوب ځای ته د هغې د رسولو کرایه به پرې کوو.

اضافي معلومات

پُسته

هغه اداره ده چې د دولت او خلکو له خوا د هغوی د اړیکو نیولو د اړتیاو د پوره کولو لپاره منځته راغلې ده. پسته د خلکو د معلوماتو د کچې لوړولو لپاره، ورځپاڼه، مجله، کتاب او نور چاشوي شیان د نورو توکوو په پرتله په آرزان نرخ سره ویشي. ځینې ادارې ستاسو له غوښتنې سره سم نشریات او کتابونه چمتو کوي او د پستې له لارې یې تاسو ته رسوي.

همدارنګه پسته د پیسو د مبادلې او ځای ته د رسولو په چاروکې خدمتونه وړاندې کوي چې هرډول پیسې او قیمتي ورقې، لکه: (چک) په چټکتیا سره موخې ته ورسیږي.

په دې وروستیو کې د انټرنټ او د مبایل تیلفونونو په راتلو سره نورې اسانتیاوې هم رامنځته شوې دي. نن ورځ خلک خپلو خپلوانو او دوستانو ته په هېواد دننه او بهرکې د اوږدو لیکونو او بندو پاکټونو په بدل کې د مبایل او انټرنټ له لارې په رسانۍ او مخ پرمخ خبرې کوي او خپل معلومات یو له بل سره شریکوي او هره ورځ د پستې د رسېدلو لارې نه څاري.

(دیارلسم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرلیکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	ټولنیزې رسنۍ
عمومي موخه	زده کوونکي دي د ټولنیزو رسنیو سره بلدشي.
پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسیږي: • پوه به شي چې ټولنیزې رسنۍ کوم خدمتونه سرته رسوي. • هغه خدمتونه چې ټولنیزې رسنۍ یې سرته رسوي بیان کړای شي. • له ټولنیزو رسنیو سره به مینه پیدا کړي.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز فعالیت...
د لوست اړین او مرستندویه توکي	کتاب، تخته، تباشیر، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحریري، تقریري...

د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنیو فعالیتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - ستاسو په فکر ټولنیزې رسنۍ څه اهمیت لري؟ - د نوي لوست سرلیک پرتخته لیکي. - د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. - زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهیږي له ځان سره یي ولیکي. - کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهیږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ ولیکي او معنا دې کړي. - لوست تشریح کوي.	- زده کوونکي بیلابیل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرلیک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي . - کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې ولیکي. - په غور سره غوږ نیسي.	۴۵ دقیقې

- له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. - زده کوونکي په ډلو ویشي او لارښوونه ورته کوي چې د رسنیو څخه د معقولې ګټې اخېستنې په اړه خبرې وکړي. - د ارزونې لپاره له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- ورځپاڼه، مجله، تلویزیون، کمپیوټر، انټرنېټ او نور.

۲- د هوا حالات اعلانوي او د نړۍ له علمي او تکنالوژي پرمختګونو څخه مو خبروي.

۳- تل کوښښ وشي چې له رسنیو څخه معقوله ګټه واخلو.

اضافي معلومات

ټولنیزې رسنۍ

نن ورځ په بېلابېلو ټولنو کې خلک خپل وخت د ورځپاڼو او مجلو په لوستلو، د تلویزیون کتلو، د راډیو اوریدلو او د نورو فرهنګونو سره اړیکي نیول د نړیوالي شبکې له لارې لګوي، دا رسنۍ هم کولی شي چې هم ټولنیز قواعد پیاوړي کړي او هم یې زیانمن کړي. رسنۍ د ټولنې د خلکو د ټولنیزو قواعدو لپاره یوه ټاکوونکې سرچینه ګڼل کیږي. تلویزیون اغیزناکه ټولنیزه رسنۍ ده. رسنۍ د ژوند د هغو لاروچارو وړاندې کوونکې دي چې خلک پرته له هغو څخه هغو چارو ته نه رسیږي. هغه معلومات چې ټولنیزې رسنۍ یې وړاندې کوي د تولنې د خلکو په فکرونو او چلندونو باندې اغیزه کوي.

له دې کبله لیدل کیږي چې ټولنیزې رسنۍ د انسان په ټولنیز کېدلو کې ستر رول لري.

(څوارلسم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرلیکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	انټرنیټ
عمومي موخه	زده کوونکي دي له انټرنیټ سره بلدشي.
پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسیږي: • د انټرنیټ په اړه به معلومات ترلاسه کړي. • د انټرنیټ ګټې اوله هغې څخه کار اخېستل به بیان کړای شي. • له انټرنیټ سره به یې مینه پیدا او له هغه څخه به معقوله ګټه ترلاسه کړي.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز فعالیت...
د لوست اړین او مرستندویه توکي	کتاب، تخته، تباشیر، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحریري، تقریري...

د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنیو فعالیتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي : - ستاسو په فکر انټرنیټ څخه څه ګټه اخلو؟ - د نوي لوست سرلیک پرتخته لیکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. -زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهیږي له ځان سره یې ولیکي. -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهیږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ ولیکي او معنا دې کړي.	- زده کوونکي بیلابیل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرلیک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي . -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې ولیکي.	۴۵ دقیقې

- لوست تشریح کوي. - له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. - زده کوونکي په ډلو ویشي او لارښوونه ورته کوي چې د انټرنیټ څخه د معقولې ګټې اخیستنې په اړه خبرې وکړي. - د ارزونې لپاره له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	- په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ویشل کېږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- انټرنیټ د اړیکو نیولو یوه وسیله ده چې د نړۍ کمپیوټرونه سره نښلوي.

۲- د انټرنیټ له لارې کولی شو چې له علمي، فني، اقتصادي، تجارتي، فرهنګي او ټولنیزو معلوماتو او هم د تازه خبرونو او اطلاعاتو څخه خبر شو.

۳- د انټرنیټ په مرسته کولی شو چې د نړۍ په هره ګوښه کې د نورو کمپیوټرونو سره اړیکه ونیسو او د هغوی له معلومات څخه ګټه واخلو.

اضافي معلومات

د انټرنیټInternet کلمه څه معنا لري؟

د internet کلمه مخکې د یوکار یا د یوه صفت د پرله پسې حرکتونو لپاره کارول کېدله، خو کله چې د انټرنیټ شبکه منځ ته راغله د Internetwork په کلمې سره یاده شوه، دا کلمه له دوه برخو دInter او Network څخه جوړه شوې ده، لکه څنګه چې پوهیږئ دInter پیشوند (مختاړی) په معنا سره کارول کېږي، لکه: International د بین المللي کلمه او د دې دوو کلمو له یو ځای کېدلو څخه د Internetwork په معنا منځ ته راځي. دغه کلمه بیا وروسته را لنډه شوه او په Internet سره یې بدلون وموند. کولی شو چې د انټرنیټ نورو نومونو ته هم اشاره وکړو، لکه:The Net اوThe Internet.

د شبکې په اړه لنډ معلومات: انټرنیټ یوه نړیواله شبکه ده، له دې امله د (شبکې) د معنا له پوهیدلو پرته د هغې پېژندل ستونزمن دي. شبکه د(Network) هغو کمپیوټرونو ته ویل کېږي چې یو له بل سره وصل او اړیکې سره ولري او د خبرونو او معلوماتو د لیږدولو توان ولري. داسې وګڼئ، که څو ملګري په یوه اتاق کې ناست وي په حقیقت کې د دوی هر یوفرد د یو کمپیوټر بېلګه ده. په دې ټولګه کې ټول افراد د یو له بل سره په اړیکه کې دي، چې په خپلوکې پرخبرو کولو او نوروته د خپلو خبرو د لیږدولو توان لري. دې ټولګې ته شبکه ویل کېږي، یوه شبکه کېدلی شي چې دوه کمپیوټرونه یا له هغې څخه زیات ولري.

انټرنیټ څه ته وایي؟ اوس چې د شبکې له مفهوم سره بلد شو، خپل لیدلوری د یوکوچني فزیکي چاپېریال څخه بهرکړئ او شبکه فکر کړئ چې د ټولې ځمکې په څیر پراخه ده او څو ملیارده وصل شوي کمپیوټرونه په دې کې شامل دي. دا هماغه انټرنیټ (Internet) دی، په اصطلاح کې انټرنیټ (د شبکو شبکه) ده.

(پنځلسم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرليکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	**ترانسپورټ**
عمومي موخه	**زده کوونکي دي له ترانسپورت او ترانسپورتي واسطو سره بلدتيا ومومی.**
پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسيږي: • د ترانسپورتي وسايطو ډولونه وپيژني. • د مالونو په ليږدکې با ارزښته ترانسپورتي وسايط و پيژني. • له عصري وسايطو سره مينه پيدا کړي.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز فعاليت...
د لوست اړين او مرستندويه توکي	کتاب، تخته، تباشير، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحريري، تقريري...

د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکوفعاليتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنيو فعاليتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي : - ستاسو په اند، مالونه په کومو وسايطو باندی له يوه ځايه بل ځای ته ليږدول کيږي؟ - د نوي لوست سرليک پرتخته ليکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. -زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهيږي له ځان سره يي وليکي.	- زده کوونکي بيلابيل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرليک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي .	۴۵ دقيقې

-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهیږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ ولیکي او معنا دې کړي. - لوست تشریح کوي.	-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې ولیکي. - په غور سره غوږ نیسي.	
-له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
- زده کوونکي په ډلو ویشي او لارښوونه ورته کوي چې د ځمکني او هوایي ترانسپورت د ګټو په اړه بحث وکړي.	- په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
- د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي.	- ځوابونه ورکوي.	
- لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	- د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- زموږ په هیواد کې دوه ډوله ترانسپورت چې یو یې ځمکنی او بل یي هوایي دی، شتون لري.

۲- له هوایي ترانسپورت څخه د مسافرینو او د هغو مالونو د انتقال له پاره چې زیات ارزښت او سپک وزن لري،ګټه اخستل کیږي.

۳- څرنګه چې زموږ هیوا پر و چې چاپیر شوی او آزاد سمندر ته لار نه لري،نو له دې کبله سمندري ترانسپورت هم نلري په ځینو سیندونو کې له وړو بېړیو څخه ګټه اخستل ګیږي.

اضافي معلومات

ترانسپورټ

د ترانسپورت او دتګ راتګ د آسانتیا لپاره د لویو لارو جوړول مهم او ضروري کار دی ترڅو یا یوه سیمه له بلې سمې سره اړیکه پیدا کړي ثقیله وسایط لکه: د موټرونو ډولونه ، ریل ګاډي او نور د ځمکې پرمخ په سړکونو او داسپنو په پټلیو حرکت کوي، په افغانستان کې به پخوا به زموږ خلکو په سفرونو او دمالونو په لیږدولوکې ډیرې ستونزې لیدلې ځکه د مالونو لیږدول به دڅارویو په وسیله ترسره کیدل . خونن په ټوله نړۍ کې د ټکنالوجۍ په مرستې او پرمختګ موټر ، الوتکې ، د اورګاډو پټلۍ او د ګړندیو بیړیو په جوړیدو سره دسوداګرۍ د مالونو د دوړلو او را وړلو لپاره ډیرې اسانتیاوې رامنځته شوي دي.

(شپاړلسم) لوست

وخت : (يو درسي ساعت)

سرليکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	ښاروالي
عمومي موخه	زده کوونکي دي له ښاروالۍ سره بلد شي.
پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسيږي: • پوه به شي چې د ښاروالي کوم خدمتونه ترسره کوي. • د ښار په پاکوالي او د محصول او مالياتو په را غونډولو کې په د ښاروالۍ دندې بيان کړای شي. • دښاروالۍ د دندو پر وړاندې مثبت فکر پيدا کړي..
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز فعاليت...
د لوست اړين او مرستندويه توکي	کتاب، تخته، تباشير، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحريري، تقريري...

د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکو فعاليتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنيو فعاليتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - څه فکر کوئ، موږ د خپل ښار په پاکوالي او زرغونولو کې څه مسؤوليت لرو؟ - د نوي لوست سرليک پرتخته ليکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ آواز سره ولولي. -زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحگانې چې پرې نه پوهيږي له ځان سره يي وليکي. -کوم لغتونه او اصطلاحگانې چې زده کوونکي پرې نه پوهيږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ وليکي او معنا دې کړي. - لوست تشريح کوي.	- زده کوونکي بيلابيل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرليک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي . -کوم لغتونه او اصطلاحگانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې وليکي. - په غور سره غوږ نيسي.	۴۵ دقيقې

-له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. - زده کوونکي په ډلو ویشي او لارښوونه ورته کوي چې د ښاروالۍ د دندو په اړه خبرې وکړي. - د ارزونې لپاره له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- د سرکونو جوړول او پخول، د پارکونو او سیل ځایونو جوړول، د بازار د چاپېریال تنظیمول، دغونډیو په سر د ونو کېنول، د ښار سمسورول، د ښار د سرکونو او کوڅو پاکول، د بار وړونکو لاریو، کورونو او دکانونو څخه محصول اخېستل.

۲- د خپلو کورونو خزلې او زیاتې توکي په هغو صندقونو کې واچوو چې د ښاروالۍ له خوا ایښودل شوي دي.

۳- هغه صندوقونه چې د ښاروالۍ له خوا ایښودل شوي دي.

اضافي معلومات

د ښاروالۍ دندې

ښاروالۍ دندې لري چې په ښارونو کې سرکونه پاخه کړي، د پلیو لارې سمنټ او یا یې پر ډبرو سره فرش کړي، چې موټرې او نور لارویان د تلو راتلو په وخت کې له ستونزو سره مخ نه شي.

ښاروالۍ د خزلو صندوقونه په بېلابېلو ځایونو کې جوړوي او یا د خزلو ګرځنده صندوقونه په بېلابېلو ځایونو کې دروي، تر څو د سیمې خلک خزلې او جارو شوي توکي په هغو کې واچوي او بیا یې د ښاروالۍ عمله د خاصو لاریو په وسیله له ښار څخه بهر وباسي.

داکار د نظافت په ساتلواو په ښارکې د ناروغیو او ککړتیاو د پراختیا په مخنیوي کې ډېر اغېز من دی.

ښاروالۍ د پارکونو په جوړولو کې لوی رول لري چې کورنۍ وکولی شي خپل وزګاروختونه هلته تېرکړي. د هغوی ماشومان، تنکي ځوانان او ځوانان په پاک چاپېریال کې لوبې او ورزش وکړي.

ښاروالۍ د هغو خدمتونو په بدل کې چې خلکو ته یې وړاندې کوي عواید لاس ته راوړي.

څرنګه چې زموږ ښار زموږ کور دی، موږ باید د هغې په ساتلو، ښکلا او سمسورتیا کې کوښښ وکړو، خپل پارکونه چټل نه کړو، د ګلانو او ونو څانګې ماتې نه کړو خزلې او ناپاکه توکي په کڅوړو یا پاکټونو کې واچوو او بیا یې په خاصو ځایونو او یا دخزلو په صندوقونو کې وغورځوو.

(اوولسم) لوست

وخت : (يو درسي ساعت)

سرليکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	پوليس
عمومي موخه	زده کوونکي دې د پوليس له دندو سره بلدشي.
پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پاى کې لاندې موخوته ورسيږي: • د پوليسوپه دندو به پوه شي. • د پوليسو دندې به تشريح کړاى شي. • د امن په ټينګښت کې به له پوليس سره مرسته وکړي.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز فعاليت...
د لوست اړين او مرستندويه توکي	کتاب، تخته، تباشير، انځورونه...
د ارزونې لارې چاري	تحريري، تقريري...

د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکوفعاليتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنيو فعاليتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - ستاسو په فکر، پوليس کومې دندې پرغاړه لري؟ - د نوي لوست سرليک پرتخته ليکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. -زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهيږي له ځان سره يي وليکي. -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهيږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ وليکي او معنا دې کړي. - لوست تشريح کوي.	- زده کوونکي بيلابيل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرليک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي . -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې وليکي. - په غور سره غوږ نيسي.	۴۵ دقيقې

- له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. - زده کوونکي په ډلو ویشي او لارښوونه ورته کوي چې پولیس کوم خلک ځاري او نیسي په اړه يي خبرې وکړئ. - د ارزونې لپاره له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- پولیس دنده لري چې په ټول هېواد کې نظم او امنیت راولي، چې خلک د سولې او ارامی په فضاکې په ډاډه زړه خپل ژوند پرمخ بوزي.

۲- د خلکو دځان او مال ساتنه.

۳- موږ باید د سولې او امنیت د ټینګښت او د ښه ژوند لپاره تل له پولیس سره مرسته وکړو.

اضافي معلومات

پولیس

پولیس خپلې دندې په مرکز کې د کورنیو چارو وزارت او په ولایاتو او ولسوالیوکې یې د والي او ولسوال تر لارښوونې او لاس لاندې سرته رسوي.

سرحدي پولیس او د لارو د امنیت پولیس په مرکز او ولایتونو کې خپلې دندې د کورنیو چارو ترلارښوونې لاندې سرته رسوي.

عامه نظم څه ته وايي؟

هغه حالت دی چې په هغې د دولت حقوقي نظام او د خلکو آزادي، انساني کرامت او د ځان او مال د سلامتیا ساتنه کیږي.

خطر څه ته وايي؟

هغه حالت دی چې په هغه کې عمومي نظم او امنیت تر ګواښ لاندې راځي.

د پولیس دندې او مکلفیتونه: **پولیس لاندې دندې لري**:

- د جرمونو د پېښېدلو د مخنیوي لپاره د وقایوي تدبیرونو نیول.
- د قانون د حکمونو سره سم په خپل وخت د جرمنو کشفول او د مجرمانو او مظنونینو نیول.
- د کوکنارو اوبنګو د کرلو، د مخدره توکو ترافیک او قاچاق، تولید واردول او د نشه یې توکو استعمال او له هغې څخه ځان ساتل.
- د قانون له حکمونو سره سم د سازمان شوو جرمونو پرضد مبارزه.
- د قانون سره سم د واک په حدودوکې د دولت له ادارو سره د هغوی د نددو د پرمخ بوولو کې مرسته.
- له قانون سره سم د ترافیکی چارو تنظیم.

(اتلسم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرليکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	د ترافيکو پوليس
عمومي موخه	زده کوونکي دې د ترافيک پوليسو له دندو سره بلدشي.
پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسيږي: • د ترافيک پوليسو دندو باندې به پوه شي. • د ترافيکي دندو او مقرراتو په اړه به توضيحات ورکړای شي. • ترافيکي مقررات به وپيژني او هغه به په پام کې وساتي.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز فعاليت...
د لوست اړين او مرستندويه توکي	کتاب، تخته، تباشير، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحريري، تقريري...

د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکو فعاليتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنيو فعاليتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - ستاسو په فکر، ترافيک پوليس څه دنده لري؟ - د نوي لوست سرليک پرتخته ليکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. -زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهيږي له ځان سره يي وليکي. -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهيږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ وليکي او معنا دې کړي. - لوست تشريح کوي.	- زده کوونکي بيلابيل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرليک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي . -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې وليکي. - په غور سره غوږ نيسي.	۴۵ دقيقې

	- له لارښوونې سره سم عمل کوي.	- له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي.
	- په ډلو ویشل کېږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	- زده کوونکي په ډلو ویشي او لارښوونه ورته کوي چې د ترافیکو پولیسو د دندو په اړه خبرې وکړي.
	- ځوابونه ورکوي.	- د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي.
	- د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	- لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- په څلور لاروکې ترافیکي څراغونه لګوي، چې موټر په وار سره تېر شي. چلوونکي چې د ترافیکي مقرراتو څخه سرغړونه کوي جریمه کوي یې او ترافیکي ټکرونو ته ځان رسوي.

۲- د ترافیکو اداره د پلیو لارویانو او نقلیه وسیلو د تلو راتلو د نظارت دنده پرغاړه لري.

۳- خلک دنده لري چې له ترافیک پولیسو سره مرسته وکړي.

اضافي معلومات

ترافیک پولیس

د ترافیک پولیس د کورنیو چارو وزارت په تشکیل کې خدمت او فعالیت کوي. په ښارونو کې د نقلیه وسایلو ډېروالي او د هغوی ګرځېدو را ګرځېدو خلکو ته ډېرې ستونزې جوړې کړې دي.

په دې ډول د ترافیک پولیس دنده یې درنده کړې ده، دا اداره په ټولنه کې د نظم راوستلو لپاره بېلابېلې دندې ترسره کوي، چې ځینې یې:

- نقلیه وسایلو ته لمبر پلېټونه ورکوي چې په دې کار سره د نقلیه وسایلو او د هغوی له مالکانو څخه اړین معلومات لاس ته راوړي.
- په بېلابېلو ځایونو کې د لارویانو د لارښوونې لپاره ډول ډول نښې او څېرې دروي.
- د نقلیه وسیلو ټکرونو ته ځان رسوي.

کله چې ترافیکي ټکرونه رامنځته شي، د پېښې د فاعل قصور لېږ او د فعل پایله سرسري وي او څوک ورته دومره اهمیت نه ورکوي، د ترافیک پولیس د قانوني سند له مخې د تنبه لپاره په نقدي جزا باندې اقدام کوي، کله چې سر غړوونکی په نقدي جزا باندې موافقه ونه کړي، کولی شي چې موضوع اړندې محکې ته وړاندې کړي بیا د محکمې پرېکړه په دې اړه قطعي ده.

هر کله چې ټکر د دوو نقلیه وسیلو یا نقلیه وسیلې او لاوریانو ترمنځ پېښ شي، پولیس د پېښې ځای ته ځان رسوي او د ګزارش په جوړولو سره هغوی قضای مراجعوته لېږي.

(نولسم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرلیکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	**کرنه**
عمومي موخه	**زده کوونکي له کرنې سره بلدتیا پیدا کړي.**
پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسیږي: • د کرنیزو حاصلاتو د زیاتوالي له لارو سره بلدیتا پیدا کړي. • په کرنیزو چاروکې فعاله ونډه واخلي. • د کرنې او کښت سره مینه پیدا کړي.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز فعالیت...
د لوست اړین او مرستندویه توکي	کتاب، تخته، تباشیر، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحریري، تقریري...

د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکوفعالیتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنیو فعالیتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي:		۴۵ دقیقې
- ستاسو په اند، څرنګه کولای شو کرنیزو حاصلاتو ته وده ورکړو؟	- زده کوونکي بیلابیل ځوابونه ورکوي؟	
- د نوي لوست سرلیک پرتخته لیکي.	- د نوي لوست سرلیک ته پام اړوي.	
-د لوست متن پرلوړ اواز لولي.	- په غور سره غوږ نیسي.	
- وروسته څو زده کوونکو ته لاربښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي.	- له لاربښوونې سره سم عمل کوي.	
-زده کونکو ته لاربښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهیږي له ځان سره یې ولیکي.	- له لاربښوونې سره سم عمل کوي .	
-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهیږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ ولیکي او معنا دې کړي.	-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکې معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې ولیکي.	

- لوست تشریح کوي. - له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. - زده کوونکي په ډلو ووېشي او لارښوونه ورته کوي، هغه چوکات چې د لوست په فعالیتونو کې شتون لري په خپلو کتابچو کې بشپړ کړي. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	- په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ویشل کېږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- اصلاح شوي تخمونه ، کیمیاوي سره او دکرنیزو پر مختللي سیستمونه د کرنې د ښه والي او ګټورتیا سبب کیږي.

۲- له کیمیاوي سرو او د کرنیزو ضد آفتونو له دواګانو څخه لږه ګټه اخستل، له پخواني کرنیزسیستم څخه ګټه اخستل زموږ په هیواد کې د کرنیزو حاصلاتو د لږ والي سبب شوی دی.

۳- د او بو دبندونو په جوړولوسره هغه شاړې ځمکې چې ښه خاوره لري او دکرنې وړدي، د کرنې او ابیارۍ لاندي راځي.

اضافي معلومات

کرنه

کرنه یوه اقتصادي مهمه سرچینه ده چې انسانان د خپلې تغذیې او څارویو لپاره کرنیز محصولاتو ته اړتیا لري. ددې لپاره چې کرنیز محصولات وکولی شي د ټولو خلکو اړتیاوې پوره کړي نو موږ ته په کار ده چې کرنې ته په خپل هیواد کې پراختیا ورکړو . نن ورځ په ټولو پرمختللو هیوادونو کې د کرنیزو محصولاتوکچه ډیره زیاته ده ، ځکه چې د کرني وسایل ماشیني شوي دي. خو په افغانستان کې غیرې ماشیني او په ابتدایي ډول دي او له عنعنوي وسایلو څخه ګټه اخستل کیږي ، نو ځکه یې د محصولاتو کچه لږ ده . د کرنې د محصولاتو د زیاتیدو لپاره د خړوبولو په خاطر د ویالو او بندونو ودانول او د اصلاح شویو تخمونو او هم دکیمیاوي سرې استعمال ډیر رول لري.

(شلم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرليکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	**غلې او بقول**
عمومي موخه	**زده کوونکي دي له غلو او بقول سره آشناشي.**
پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسيږي: • د غلو او بقول له ګټې اخستنې سره بلدتيا و مومي. • د غلو ډولونه له بقول څخه توپير کړای شي. • د غلې او بقول له ګټې اخستنې سره مينه پيداکړي.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز فعاليت...
د لوست اړين او مرستندويه توکي	کتاب، تخته، تباشير، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحريري، تقريري...

د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکو فعاليتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنيو فعاليتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - ستاسو په سميه کې کوم ډول غلې کرل کيږي؟ - د نوي لوست سرليک پرتخته ليکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. -زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهيږي له ځان سره يي وليکي. -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهيږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ وليکي او معنا دې کړي.	- زده کوونکي بيلابيل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرليک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي . -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې وليکي.	۴۵ دقيقې

- لوست تشریح کوي. - له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. - زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې له غلو څخه ګټې اخستنې باندې بحث وکړي. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	- په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- غلې عبارت دي له : غنمو، جوارو، شولې (وریجو)، اوربشو او...

۲- بقول عبارت دي له: لوبیا، نخود، مې، عدس(نسک)، باقلي، مشنګ او ...

۳ -آزاد ځواب.

اضافي معلومات

غلې او بقول

د افغانستان اقلیم او خاوره د هر ډول نباتاتو د کرنې لپاره برابره ده نوځکه په ټول افغانستان کې د غلو زیات ډولونه کرل کیږي، غلې د پروټین او ویټامینونو ترټولو لویه سرچینه ده چې د غذایي توکو له پلوه ډېر ارزښت لري. پخوا خوپه افغانستان کې د محصولاتو کچه به د خلکو د لګښتونو لپاره کافي وه خو اوس د کورنیو جګړو له امله د حاصلاتو کچه د تیرو کلونو په پرتله لږه شوې ده. چې په دې توګه یوه زیاته اندازه خوراکي توکي له بهر څخه هیواد ته واردیږي.

(يوويشتم) لوست

وخت : (يو درسي ساعت)

سرليكونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	**صنعتي او طبي نباتات**
عمومي موخه	**زده كوونكي دي د طبي او صنعتي بوټو په اړه معلومات پيدا كړي.**
پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده كوونكي دي د لوست په پاى كې لاندې موخوته ورسيږي: • په طبي بوټو او د هغو په كارولو باندى پوه شي. • له صنعتي بوټو سره آشناشي. • د طبي او صنعتي بوټو له كښت سره مينه پيدا كړي .
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز فعاليت...
د لوست اړين او مرستندويه توكي	كتاب، تخته، تباشير، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحريري، تقريري...

د ښوونكي فعاليتونه	د زده كوونكو فعاليتونه	وخت
- ښوونكى د لومړنيو فعاليتونو له سرته رسولو وروسته د زده كوونكو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې كوي: - ستاسو په نظر كومو بوټو ته صنعتي بوټي وايي؟ - د نوي لوست سرليك پرتخته ليكي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته ځو زده كوونكو ته لارښوونه كوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. -زده كونكو ته لارښوونه كوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، كوم لغتونه او اصطلاحگانې چې پرې نه پوهيږي له ځان سره يي وليكي.	- زده كوونكي بيلابيل ځوابونه وركوي؟ - د نوي لوست سرليك ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل كوي. - له لارښوونې سره سم عمل كوي .	۴۵ دقيقې

-کوم لغتونه او اصطلاحگانې چې زده کوونکي پرې نه پوهيږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ وليکي او معنا دې کړي. - لوست تشريح کوي. - له ځو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشريح کړي. - زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې د لوست په عمده مطلبونو باندې بحث وکړئ. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	-کوم لغتونه او اصطلاحگانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې وليکي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ويشل کيږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډيز ته غوږ نيسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱-پمبه ډيره د کندز، بغلان، تخار، او بلخ په ولايتونو کې کرل کيږي.

۲- چغندر د کندز او بغلان په ولايتونو او ګني د ننګرهار ، لغمان او کنړ په ولايتونو کې کرل کيږي.

۳- هغه طبي بوټي چې بهرته صادريږي عبارت دي له خوږي ولې، زعفران ، زيرې ...

اضافي معلومات

طبي بوټي

زموږ د هيواد په بيلا بيلو سميوکې ډول ډول طبي بوټي وده کوي چې زموږ خلك له هغو څخه له ډير پخوا راهيسي په طبابت کې کار اخېسته . يوشمير دغه بوټي بهرته هم استول کيږي . هغه طبي بوټي چې په طبابت کې ورڅخه ګټه اخستله کيږي عبارت دي له: زعفرانو ، خوږي ولې، زيري،سپاندي، خاکشيرو،سپيرکيو ، باديانو، زوف، کاسني او داسي نورو.

صنعتي بوټي لکه: پمبه ، چغندر او ګني زموږ د هيواد په بيلابيلو ځايونو کې کرل کيږي. په نړی کې افغانستان د پمبې د کرلو لومړنی او اصلي سيمه ده . هغه سيمې چې توده هوا او زياتې اوبه لري د پمبي لپاره ښه ده . دپمبی کرل د هيواد په شمال ، لويديځ او ختيځ کې امکان لري، چغندر په بغلان او کندز کې ډير کرل کيږي ګني په ختيځو ولايتونو او پکتياکې کرل کيږي او له ګنيو څخه ګوړه هم جوړوي.

(دوه ویشتم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرليکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	**مېوې**
عمومي موخه	**زده کوونکي دي د مېوو له ډولونو سره آشناشي.**
پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسيږي: • دميوو له صحي او اقتصادي ګټوسره بلدتيا پيدا کړي. • دمېوو ډولونه يوله بله څخه بيل کړای شي. • له بڼوالی سره مينه پيدا کړي .
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز فعاليت...
د لوست اړين او مرستندويه توکي	کتاب، تخته، تباشير، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحريري، تقريري...

د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکو فعاليتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنيو فعاليتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - ستاسو په اند، ميوې څه اهميت لري؟ - د نوي لوست سرليک پرتخته ليکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. -زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهيږي له ځان سره يي وليکي. -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهيږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ وليکي او معنا دې کړي.	- زده کوونکي بيلابيل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرليک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي . -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې وليکي.	**۴۵ دقيقې**

- لوست تشریح کوي. - له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. - زده کوونکي په ډلو وېشي او لاربښوونه ورته کوي، چې دهغو مېوو د ډولونو په اړه چې زموږ په هېواد کې پیداکیږي بحث وکړئ. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	- په غور سره غوږ نیسي. - له لاربښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ویشل کیږي او له لاربښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لاربښوونې سره سم عمل کوي. .	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- هر کال یو زیاته اندازه میوې د هیواد څخه بهرته صادریږي لکه: خټکي، مڼې، انار، بادام، پسته، جلغوزي او داسي نور.

۲- میوې د ویټامینونو او منرالونو سرچینه ده.

۳- د میوو له باغونو او ونو څخه ښه پاملرنه د ښوالی د تولیداتو زیاتوالي او د ښیرازه چاپیریال او پاکې هوا د منځته راتلو سبب ګرځي.

اضافي معلومات

زموږ ګران هیواد افغانستان دښې اوپه زړه پورې اقلیم له امله ښوالی ته ښه چمتو دی نو په دې توګه په کې د میوو بیل بیل ډولونه زیات پیدا کیږي.

دافغانستان تازه اووچې میوې عبارت دي له : مڼو، ناکو، انګورو، شفتالو، آلوبالو، ګیلاسو، هندوانو، خټکیو بادامو، چارماغو ، ممیزو، پستو اینځرو او داسي نورو، چې هر کال یوه زیاته کچه وچې او تازه میوې له هیواد څخه بهرته هم صادریږي.

(درویشتم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرلیکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	سابه
عمومي موخه	زده کوونکي دي له هر راز سابو سره آشناشي.
پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسیږي: • د سابو له اقتصادي ګټو سره آشناشي. • سابه او میوې سره پرتله کړای شي. • د سابو له کښت اوکر سره مینه پیدا کړي.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز فعالیت...
د لوست اړین او مرستندویه توکي	کتاب، تخته، تباشیر، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحریري، تقریري...

د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنیو فعالیتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي:		۴۵ دقیقې
- فکر وکړئ ، ستاسو په سیمه کې ، کوم ډول سابه کرل کیږي؟	- زده کوونکي بیلابیل ځوابونه ورکوي؟	
- د نوي لوست سرلیک پرتخته لیکي.	- د نوي لوست سرلیک ته پام اړوي.	
-د لوست متن پرلوړ اواز لولي.	- په غور سره غوږ نیسي.	
- وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
-زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهیږي له ځان سره یې ولیکي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي .	

-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهیږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ ولیکي او معنا دې کړي. - لوست تشریح کوي. - له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. - زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې د سابو په حیاتي او اقتصادي اهمیت باندې بحث وکړئ. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې ولیکي. - په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- سابه لکه میوې د ویتامینونو او منرالونو سرچینه ده.

۲- سابه عبارت دي له : پتاټو ، پیازو ، رومی بانجانو، تور بانجانو ، پالکو ، ګازرو، شلغمو، اوړې، بادرنګو...

۳- ځینې سابه لکه: تور بانجان ، شلغم، کدو، پتاټې او نور پاخه خوړل کیږي.

۴- شوتله او رشقه نایتروجن له هوا څخه اخلي او د خپلو ریښو په واسطه یې خاوروته ورکوي چې په دې ترتیب خاوره حاصل خیزه کیږي.

اضافي معلومات

سابه

سابه د میوو په شان د ویټامینونو سرچینه ده او د انسانانو د خوړو توکو یوه مهمه برخه جوړوي. د ویټامینونو موجودیت د انسان په روغتیا او سلامتی کې مهم رول لري. که انسان د ویټامینونو په کمښت اخته شي، انسانانو ته بېلا بېلې ناروغۍ پیدا کیږي. له نیکه مرغه افغانستان د خاورې او اقلیم له پلوه د هر ډول سبو کرلو لپاره برابر دی. زموږ په هیواد کې د سبو بېلا بېل ډولونه : لکه پالک ، ټیپر ، ګازرې، ګلپي ، فاصلیه، بینډۍ ، تور بانجان، رومی بانجان او داسې نورکرل کیږي.

(څلورويشتم) لوست

وخت : (يو درسي ساعت)

سرليکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	مالداري
عمومي موخه	**زده کوونکي دي د څارويو ، اهلي او وحشي الوتونکو په اړه معلومات ترلاسه کړي.**
پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسيږي: • اهلي څاوري و پيژني. • وحشي څاوري و پيژني. • اهلي او وحشي څاوري ونه زورووي.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز فعاليت...
د لوست اړين او مرستندويه توکي	کتاب، تخته، تباشير، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحريري، تقريري...

د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکوفعاليتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنيو فعاليتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - ستاسو په نظر په افغانستان کې څو ډوله اهلي څاروي روزل کيږي؟ - د نوي لوست سرليک پرتخته ليکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. -زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحگانې چې پرې نه پوهيږي له ځان سره يې وليکي. -کوم لغتونه او اصطلاحگانې چې زده کوونکي پرې نه پوهيږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ وليکي او معنا دې کړي.	- زده کوونکي بيلابيل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرليک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي . -کوم لغتونه او اصطلاحگانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې وليکي.	**۴۵ دقيقې**

– لوست تشریح کوي.	– په غور سره غوږ نیسي.	
– له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي.	– له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
– زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې د اهلي او وحشي څارویو د اهمیت په اړه خبرې وکړئ.	– په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
– د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي.	– ځوابونه ورکوي.	
– لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	– د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱–هغه څاوري چې روزل کیږي عبارت دي له : پسونو ، غوایانو ، اوښانو ، آسانو، وزو ، کچرو، خرو ...

۲– وحشي څاوري لکه: زمری ، پړانګ، کفتار، غرڅه ګیدړ ، سوی ...

۳– کورنۍ الوتونکي د خلکو په څنګ کې له ویرې پرته ژوند کوي، په داسې حال کې چې و حشي الوتونکي له انسانانو څخه ویریږي او تښتي.

اضافي معلومات

مالداري

زموږ د هیواد په ټولو سیمو کې د غرونو او خاورینو غونډیو په لمنو کې د څارویو روزنې او ساتنې ته ډېر غوره شرایط چمتو دي. زموږ د هیواد یو شمیر خلک د مالدارۍ له لارې خپل ژوند مخ ته وړي.

په افغانستان کې اتیا سلنه خلک په کرنه بوخت دي. هیڅ داسې برګر نشته چې د څارویو په ساتنه بوخت نه وي . سر بیره پر دې زموږ یو شمیر خلک په تیره بیا کوچیان په بشپړ ډول د څارویو په ساتنه بوخت دي او همدایې د ژوند اړتیاوې پوره کوي.

خلک له څارویو څخه د خوراکي توکو د سرچینې په حیث لکه : غوښه او لبنیاتو کار اخلي او هم له هغو څخه د کار د ځواک په موخه او د حمل اونقل ، د پوستکو ، وړیو او داسې نورو د ترلاسه کولو لپاره کار اخلي.

(پنځه ویشتم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرلیکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	پسونه
عمومي موخه	**زده کوونکي دي د پسو نو له اقتصادي او غذايي اهمیت سره بلد شي.**
پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسیږي: • د پسونو د غذائي او اقتصادي اهمیت په اړه معلومات لاسته راوړي. • د پسونو ډولونه توپیر کړای شي. • د پسونو له اقتصادي تولیداتو سره مینه پیدا کړي.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز فعالیت...
د لوست اړین او مرستندویه توکي	کتاب، تخته، تباشیر، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحریري، تقریري...

د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنیو فعالیتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - فکر وکړئ ، څو ډوله پسونه ستاسو په سیمه کې شته دي؟ - د نوي لوست سرلیک پرتخته لیکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. -زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهیږي له ځان سره يي ولیکي. -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهیږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ ولیکي او معنا دې کړي. - لوست تشریح کوي.	- زده کوونکي بیلابیل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرلیک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي . -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې ولیکي.	۴۵ دقیقې

–له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. – زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې د پسونو او وزو په اقتصادي ارزښت ب بحث وکړئ. – د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. – لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	– په غور سره غوږ نیسي. – له لارښوونې سره سم عمل کوي. – په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. – ځوابونه ورکوي. – د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱–لبنیات چې د پروټین او ویټامین سرچینه ده له شیدو ، پیروي ، مستو ، کوچو، خیدکو او نوروڅخه عبارت دي.

۲– د پسونو او وزو له وړیو ، ویښتو، شیدو، مستو او نورو څخه ګټه اخیستل کیږي.

۳– کله چې پسه ناروغ شي باید د تجربه لرونکوخلکو او وترنرانو له مشورو څخه ګټه واخستل شي او یا د تداوۍ له پاره حیواني کلینکونو ته یوړل شي.

اضافي معلومات

پسونه

افغانستان یو غرنی هیواد دی چې د غرو سمسورې لمنې او زرغونې درې چې د ډول ډول څاوریو د روزنې لپاره ښې چمتو دي. زموږ هیواد وال د هیواد په بیلا بیلو برخوکې د پسونو په روزلو بوخت دي چې له هغې جملې څخه موږ کولای شو چې د قره قل ، هزارګي ، بلوڅي . ترکي (قطغنی) ، هراتي ، بادغیسي، غلځې او داسې نورو پسونو نومونه د مثال په ډول واخلو. د پسونو روزنه او ساتنه غذایې ، اقتصادي او سوداګري ارزښت لري.

په افغانستان کې نه یوازې دا چې د پسونو له شیدو او غوښو څخه ګټه اخستل کیږي، بلکه له وړیو او پوستکو څخه یې هم ګټه اخستل کیږي . د پسونو د وړیو څخه د ټوکرانو ، ټغرونو ، غالیو او کمپلو د جوړولو لپاره ګټه اخېستل کیږي ، او له پوستکو څخه یې د څرمنو په صنعت کې کار اخېستل کیږي، برسیره پرنورو د قره قل پسونه هم زیات روزل کیږي چې پخوایې دافغانستان د صادراتو یو مهم قلم جوړوه.

(شپږ ویشتم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

د مطلبونو شرح	سرلیکونه
غوایي	**د لوست موضوع**
زده کوونکي دې د غوایانو له اقتصادي اهمیت سره آشناشي.	**عمومي موخه**
زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسیږي: • پوه شي چې د غواوو روزنه او ساتل څرنګه د هغو اقتصادي وضع پیاوړې کوي. • له غوایانو څخه معقوله ګټه تشخیص کړای شي. • د غواوو د اصلاح شویو نسلونو او د غواوو له ښې روزنې سره مینه پیدا کړي.	**پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي موخې.**
مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز فعالیت...	**د لوست لارې چارې**
کتاب، تخته، تباشیر، انځورونه...	**د لوست اړین او مرستندویه توکي**
تحریري، تقریري...	**د ارزونې لارې چارې**

د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکوفعالیتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنیو فعالیتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي:		۴۵ دقیقې
- ستاسو په اند د غواګانو روزنه د کورنیو په اقتصاد کې څه اهمیت لري؟	- زده کوونکي بیلابیل ځوابونه ورکوي؟	
- د نوي لوست سرلیک پرتخته لیکي.	- د نوي لوست سرلیک ته پام اړوي.	
-د لوست متن پرلوړ اواز لولي.	- په غور سره غوږ نیسي.	
- وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
-زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهیږي له ځان سره یې ولیکي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي .	
-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهیږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ ولیکي او معنا دې کړي.	-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې ولیکي.	
- لوست تشریح کوي.		

-له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. - زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې د غواګانو د اقتصادي اهمیت په اړه بحث وکړئ. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	- په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱-غوایان او غواګانې د ځمکو د یوې کولو او هم د شیدو، مستو، غوښو او پوستکو د برابرولو له پاره ساتل کیږي.

۲- کوهان لرونکي غوایان زموږ د هیواد په سویل ختیځ او سویل لویدیځ برخو کې روزل او ساتل کیږي.

۳- غژګاو د هیواد په شمال ختیځ یعنی پامیر او بدخشان کې شته دي.

اضافي معلومات

غوا او غوایان

په افغانستان کې د کرنې ترڅنګ مالدارۍ هم ډیر ارزښت او اهمیت لري او زموږ د هیواد د اقتصاد یوه ډیره مهمه سرچینه شمیرل کیږي. د مالدارۍ په برخه کې چې کوم څاوري ډیر زیات روزل اوساتل کیږي هغه غویان دي. غوا او غویان د څو برخو (شیدو، غوښو اوپوستکو) له پلوه د اهمیت وړدي له شیدو څخه یې کوچ، پنیر او نور جوړیږي، له غوښو څخه یې په غذایي توکو کې کار اخیستل کیږي. له پوستکو څخه یې د څرمنو په صنعت (چرمګرۍ) کې چې زیات ارزښت لري په بیلا بیلو ډولونو ورڅخه ګټه اخیستل کیږی.

(اوه ویشتم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرليکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	**آسان**
عمومي موخه	**زده کوونکي دي د آس په باره کې يو څه معلومات و مومي.**
پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسيږي: • آس و پېژني. • د آس جنس تشخيص کړای شي. • پوه شي چې د آس ښه جنس په کومو ولايتو نو کې روزل کيږي.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز فعاليت...
د لوست اړين او مرستندويه توکي	کتاب، تخته، تباشير، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحريري، تقريري...

د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکوفعاليتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنيو فعاليتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - فکر وکړئ ، ستاسو په سيمه کې آس د څه له پاره روزل کيږي؟ - د نوي لوست سرليک پرتخته ليکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. -زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهيږي له ځان سره يي وليکي.	- زده کوونکي بيلابيل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرليک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي .	**۴۵ دقيقې**

-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهيږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ وليکي او معنا دې کړي. - لوست تشريح کوي. -له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشريح کړي. - زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې د آسانو د اهميت په اړه بحث وکړئ. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې وليکي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ويشل کيږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډيز ته غوږ نيسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱-زموږ په هيواد کې دري ډوله آسونه شته دي: قطغني ، ترکمني يا مزاري او هراتي .

۲- قطغني آس د بغلان ، تخار، کندز، فارياب، سرپل ، جوزجان، او بلخ په ولايتونو کې روزل او ساتل کيږي.

۳- له هراتي جنس آس څخه د سورلۍ له پاره ګټه اخستله کيږي.

اضافي معلومات

آس

آس يو پياوړی څاروی دی چې انسان له ډير پخوا څخه اهلی کړی دی. د ماشين نقليه وسايطو له اختراع او جوړيدو څخه مخکې انسانانو آس څخه د سورلۍ د وسيلی په څير ګټه اخستله ، د عرادو د کش کولو لپاره هم د آس له قدرت څخه ګټه اخيستل کيږي. په زياتره هيوادونو کې چې هلته ماشينی وسايطو لږ دي تر اوسه آس څخه د وړو او راوړو د وسيلې په څير ورڅخه ګټه اخېستل کيږي. په افغانستان کې تر اوسه د ښارونو له مرکزونو څخه بيا ليری سيموته د آس سوارلی يوه وسيله ده او خلك په خپلو سفرونو ګې له هغوڅخه کار اخلي. وزلوبه (بزکشی) چې د افغانستان يوه عنعنوي لوبه او سپورت دی په اسونو باندې سپاره ماهر سوار کاران دغه لوبه ترسره کوي چې په نړۍ کې زيات شهرت لري.

(اته ويشتم) لوست

وخت : (يو درسي ساعت)

سرليکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	**اوښان**
عمومي موخه	**زده کوونکي دي د اوښانو په هکله معلومات حاصل کړي.**
پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسيږي: • د اوښانو د ارزښت اوساتنې په هکله معلومات پيدا کړي. • له اوښانو څخه ګټوره استفاده وکړي. • باوري شي چې د اوښانو ساتنه په اقتصادکې ډير اهميت لري.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز فعاليت...
د لوست اړين او مرستندويه توکي	کتاب، تخته، تباشير، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحريري، تقريري...

د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکو فعاليتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنيو فعاليتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - ستاسو په اند ، له اوښانو څخه څه ګټه اخېستل کېږي ؟ - د نوي لوست سرليک پرتخته ليکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. -زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهيږي له ځان سره يي وليکي. -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهيږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ وليکي او معنا دې کړي. - لوست تشريح کوي.	- زده کوونکي بيلابيل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرليک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي . -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې وليکي.	۴۵ دقيقې

- له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. - زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې د اوښانو د اهمیت په اړه بحث وکړئ. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	- په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. .	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- په افغانستان کې دوه ډوله اوښان شتون لري (یو کوپي او دوه کوپي).

۲- د اوښانو څخه په د بار په وړلو، وړیو ، شېدو او غوښو لپاره ګټه اخېستل کېږي .

۳- دا چې او ښان د اوبو او خوړو په مقابل ډېر مقاومت لري نو ځکه یې ورته یې د صحرایي بېړۍ نوم ورکړی دی.

اضافي معلومات

اوښان

اوښان غښتلي څاروي دي اوږدې پښې او اوږده غاړه «ورمېږ» لري په شا کې یو یا دوه کوپانه (کوپي، کوهانه) لري د اوښانو څخه زیات دمالونو په وړلوکې کار اخېستل کیږي. مخصوصاً په ختیځو هیوادونو کې ورڅخه ګټه اخیستل کېده. دوه ډوله اوښان موجود دي، «یوکوپان» اوښان، او د دوو کوپان اوښان، چې د یوکوپان اوښان نسبت د دوو کوپانو اوښانو ته قوی او پیاوړي دي. څرنګه چې اوښان دغذایي موادو او اوبو د کموالي په وړاندې ډېر مقاومت لري، د صحرایي کښتۍ لقب ورته ورکړ شویدی، د غوښو او شېدو څخه یې ګټه اخېستل کیږي له څرمنې څخه یې د بوټونو په جوړولو کې کار اخېستل کیږی، د کوپانو څخه یې د غوړیو پرځای ګټه اخېستل کیږي، د وړیو څخه یې ، د خیمو، پټوګانو، وړینوجامو، طنابونو، او د رسیو د جوړولو لپاره اخیستل کیږی او له وچو شوو پچو «سرګین» څخه یې د اور د بلولو لپاره کار اخلي.

(نه ويشتم) لوست

وخت : (يو درسي ساعت)

سرليکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	**د چرګانو فارمونه**
عمومي موخه	**زده کوونکي دي د چرګانو د فارمونو په اړه يو څه معلومات و مومي.**
پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسيږي: • د هېواد د چرګانو له فارمونو سره به اشنا شي. • د چرګانو د ساتنې په ارزښت به پوه شي. • د چرګانو د ساتنې ښه شرايط به توضيح کړای شي. • باوري شي چې د چرګانو غوښه د پروتينو او ويټامينونو ښه منبع ده.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز فعاليت...
د لوست اړين او مرستندويه توکي	کتاب، تخته، تباشير، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحريري، تقريري...

د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکوفعاليتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنيو فعاليتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: -ستاسو په اند، د چرګانو د ساتنې ښه لار کومه ده؟	- زده کوونکي بيلابيل ځوابونه ورکوي؟	۴۵ دقيقې
- د نوي لوست سرليک پرتخته ليکي.	- د نوي لوست سرليک ته پام اړوي.	
-د لوست متن پرلوړ اواز لولي.	- په غور سره غوږ نيسي.	
- وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
-زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهيږي له ځان سره يي وليکي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي .	

-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهیږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ ولیکي او معنا دې کړي.	-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې ولیکي.	
- لوست تشریح کوي.	- په غور سره غوږ نیسي.	
-له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
- زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې دچرګانو د فارمونو د ګټو په اړه بحث وکړئ.	- په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
- د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي.	- ځوابونه ورکوي.	
- لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	- د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- د چرګانو فارمونه د کورنۍ او هېواد په اقتصادي پراختیا کې رغنده رول لري.

۲- زموږ په هېواد کې چرګان د دوو موخو لپاره روزل کېږي.(د هګیو او د غوښو) چرګان .

۳- د چرګانو د فارمونو اوبه، دانه او استوګنې ځای باید پاک وي او دناروغیو په صورت کې د مالدارۍ د وترنرانو او تجربه کارو خلکو سره مشوره وشي.

اضافي معلومات

د چرګانو فارمونه

زموږ د هېواد وګړي د ۲۰۰۴م. کال څخه وروسته د چرګانودساتنې د پرمختللي فرهنګ سره اشنا شول. افغانستان ۱۲ میلیونه الوتونکي لري چې له هغې ډلې څخه ۶ میلیونه یې کورني چرګان دي . د۲۰۰۲م. کال پورې خلکو او دولت داقتصادی ضعف په سبب و نشو کړای چې د چرګانو دروزنې فرهنګ دود کړي. سره له دې چې د کرنې وزارت په دې اړوند د ستاینې وړ خدمتونه کړي. د ۲۰۰۲م. کال څخه وروسته چې اقتصادي شرایط برابر شول د افغانستان خلکو هم د چرګانوروزنه پیل کړه خو لا تراوسه د چرګانو د فارمونو تولیداتو ونشو کړای چې د خلکو اړتیاوې پوره کړي.

د چرګانوسترې پروژې : د هلمند HPP د چرګانوپروژه ده چې د امریکا د مرستو د ادارې (USAID) په همکارۍ پیل شوې ده. دا پروژه په میاشت کې د ۹۰۰۰۰۰ چرګانو تولیدي ظرفیت لري.

په کورنو کې ښځو ته د کار پیداکېدنې پروژه : د دې پروژې موخه په کورنو کې د ښځومشغولتیا او د کورنیود اقتصادي سویې لوړول دي.

د سپین غر شرکت : دا شرکت ۱۲۰۰غړي لري. د فعالیت ساحه یې لغمان، جلال آباد او کونړونه دي. ددې پروژې ۸۵ فارمونه په لغمان،۱۲۰ فارمونه یې په کونړونو کې دي. ددې شرکت میاشتنی اړتیا سل زره چورګړي دي د هغې ډلې څخه ۳۰زره یې په جلال آباد کې تولیدیږي او پاتې د پا کستان څخه را وړل کیږي.

(دیرشم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرليکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	د کبانو فامورنه
عمومي موخه	زده کوونکي دي د کبانو دفارمونو په اړه معلومات و مومي.
پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسيږي: • د هېواد دکبانو له فارمونو سره اشنا شي. • دکبانو د فارمونو په ارزښت به پوه شي. • دکبانو اقتصادي ارزښت به توضيح کړای شي. • باوري شي چې د کبانو غوښه د سپينې غوښې له ډول څخه ده او د پروتينو او ويټامينونو ښه منبع ده.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز فعاليت...
د لوست اړين او مرستندويه توکي	کتاب، تخته، تباشير، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحريري، تقريري...

د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکو فعاليتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنيو فعاليتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: -څه فکر کوئ، زموږ په هېواد کې د کبانو د روزنې فارمونه شته؟ - د نوي لوست سرليک پرتخته ليکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. -زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحگانې چې پرې نه پوهيږي له ځان سره يي وليکي.	- زده کوونکي بيلابيل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرليک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي .	۴۵ دقيقې

-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهیږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ ولیکي او معنا دې کړي.	-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې ولیکي.	
- لوست تشریح کوي.	- په غور سره غوږ نیسي.	
- له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
- زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې دکبانو د غوښو په ګټو او دکبانو د ډولونو په اړه بحث وکړئ.	- په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
- د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي.	- ځوابونه ورکوي.	
- لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	- د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- کبان دسرې وینې لرونکو حیواناتو له ډلې څخه دي چې د اوبو په ځانګړي چاپېریال کې لکه : سرو ، تودو، خوږو او مالګینو اوبو کې ژوند کوي..

۲- زموږ په هېواد کې دکبانو مختلف ډولونه لکه : شیر ماهې ، لقه ماهي ، خالداره او نور شته.

۳ - دکبانو غوښه د سپینې غوښې له ډول څخه ده چې د بدن د اړتیا وړ پروتینونو، ویټامینونو او مالګو ښه سرچینه ده او په هغوکې غوړ اوکلسترول لږ دي.

اضافي معلومات

د کبانو روزنه

افغانستان وچې پورې تړلی هېواد دی. د خپلو خلکو د اړتیاوو وړ خوړو د پوره کولو لپاره د ډول ډول کبانو د روزنې فارمونو جوړونې ته ضرورت لري. پخوا د درونټې، سروبي، کجکي، کوکچه اوداسې نورې د برېښنا د تولید د پروژو بندونه، د برېښنا د تولید سربېره د نورو موخو لپاره هم جوړې شوې وې چې له هغې ډلې څخه د کبانو د روزنې پروژې هم وې؛ خواوس د هغو بندونو د کبانو د روزنې ډنډونه له منځه تللي او بیا رغونې ته اړتیا لري.
په دې وروستیو کې د فرانسې هېواد په ګلبهار کې د پنجشیر د سیند په غاړه د کبانو دروزنې فارم جوړ او ګټې اخېستنې ته یې وسپاره. د کبانو د روزنې فارمونه په زیاترو ولایتونو کې شته خو د ننګرهار ولایت دکبانو د روزنې د ۱۴۰ فارمونو په درلودلو سره د نور ولایاتو څخه د مخه دی .
د افغانستان سیندونه د خوړو اوبو لرونکي دي. د هغو تر څنګ د کبانو د روزنې لویو ډنډونو په جوړولو سره به زیاتو خلکو ته کار او ملیونونو ډالرو ګټه به هم په لاس را شي.

(یو دیرشم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرلیکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	**د صنایعو اهمیت**
عمومي موخه	**زده کوونکي دي د صنایعو د اهمیت په اړه معلومات و مومي.**
پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسیږي: • د صنایعو له ډولونو سره آشناشي. • د صنایعو ډولونه یو له بله بیل کړای شي. • باروي شي چې د صنایعو په تولیدکې خام مواد اساسي رول لري.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز فعالیت...
د لوست اړین او مرستندویه توکي	کتاب، تخته، تباشیر، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحریري، تقریري...

د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکوفعالیتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنیو فعالیتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - ستاسو په نظر، صنایع څه اهمیت لري؟	- زده کوونکي بیلابیل ځوابونه ورکوي؟	۴۵ دقیقې
- د نوي لوست سرلیک پرتخته لیکي.	- د نوي لوست سرلیک ته پام اړوي.	
-د لوست متن پرلوړ اواز لولي.	- په غور سره غوږ نیسي.	
- وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
-زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهیږي له ځان سره یي ولیکي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي .	
-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي		

پرې نه پوهیږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ ولیکي او معنا دې کړي.	-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.	
	- په غور سره غوږ نیسي.	
- لوست تشریح کوي.		
- له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
- زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې د ماشیني صنایعو د اهمیت په اړه بحث وکړئ.	- په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
- د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي.	- ځوابونه ورکوي.	
- لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	- د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱-صنعت یو تولیدي فعالیت دی چې په لاس یا ماشین سره ترسره کیږي.

۲- د ماشیني صنایعو اهمیت په دې کې دی چې په لږ وخت کې ډیر اومه توکي په پخو توکو بدلوي او کیفیت او ارزښت ته یې لوړ والی ورکوي.

۳- اومه صنعتي توکي عبارت دي له : اوسپنې ، مسو، پومبې، وړۍ، او داسې نورو.

اضافي معلومات

د صنایعو اهمیت

ټول اقتصادي فعالیتونه چې د انسان په لاس جوړ شو و ماشین الاتو، تجهیزاتو، د کالیو په تولید او خدماتو پورې اړه لري، په ټولیزه توګه ورته صنعتي فعالیتونه ویل کیږي.

په عمومي توګه صنعت د خامو توکو تولید، د هغو د شکل بدلون، د یو واحد تولید په خاطر د تولید شو و ټوټو یوله بله سره نښلول ، په اوروستۍ مرحله کې د بشپړ تولید له پاره ددې ټوټو مونتاژ(ترنه)ده.

هغه ورته والی چې د صنایعو د مختلفو ډولونو؛ لکه: د محصولاتو تولید، بازار موندنې ، د مدیرت د طریقې، د پانګې د اندازې ، د استفادې وړ د ماشین الاتو ، د اړتیا وړ خامو موادو دډولونو او داسې نور ترمنځ شته کولای شو صنایع په لاندې ډولونو ووېشو:

درندې او سپکې صنایع، متمرکزه او نامتمرکزه صنایع ، نړیوال او محلي صنایع.

صنایع زیات اهمیت لري ځکه چې خام مواد په صنعتي موادو تبدیلوي یعنې په کارخانو کې د انسانانو د اړتیا وړ وسایل تولیدیږي.

(دوه دیرشم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

د مطلبونو شرح	سرلیکونه
لاسي صنعت	**د لوست موضوع**
زده کوونکي دي د لاسي صنعت په اړه معلومات و مومي.	**عمومي موخه**
زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسیږي: • د هېواد لاسي صنایع وپېژني. • لاسي صنایع وپېژني او ډولونه یې سره تفکیک کړای شي. • باوري شي چې لاسي صنایع د کورنیو په اقتصادي وده کې ډېر اهمیت لري.	**پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي موخې.**
مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز فعالیت...	**د لوست لارې چارې**
کتاب، تخته، تباشیر، انځورونه...	**د لوست اړین او مرستندویه توکي**
تحریري، تقریري...	**د ارزونې لارې چارې**

وخت	د زده کوونکو فعالیتونه	د ښوونکي فعالیتونه
۴۵ دقیقې	– زده کوونکي بیلابیل ځوابونه ورکوي؟ – د نوي لوست سرلیک ته پام اړوي. – په غور سره غوږ نیسي. – له لارښوونې سره سم عمل کوي. – له لارښوونې سره سم عمل کوي .	– ښوونکی د لومړنیو فعالیتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: – څه فکر کوئ ، لاسي صنایع د کورنیو په اقتصاد کې څه ارزښت لري؟ – د نوي لوست سرلیک پرتخته لیکي. –د لوست متن پرلوړ اواز لولي. – وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. –زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحگانې چې پرې نه پوهیږي له ځان سره یې ولیکي.

-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهیږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ ولیکي او معنا دې کړي. - لوست تشریح کوي. - له ځو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. - زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې دلاسي صنایعو د ارزښت په هکله په خپلو منځو کې خبرې وکړئ. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې ولیکي. - په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. -	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- د لاسي صنایعو زیاتره خام توکي له کرنې، لکه: پومبه، کتان او له حیواني محصولاتو لکه: پوستکي، وړۍ ، وریښم او داسې نورو څخه په لاس راځي.

۲- لاسي صنایع له کرنې او مالدارۍ سره نږدې اړیکې لري ځکه د هغو ټول خام توکي له کرنې او مالدارۍ لاس ته راځي.

۳- لاسي صنایع له :نساجۍ(وړېنې ، وریښمین او سپنسین ټوکران) ، د غالیو، څرمنو، ترکانۍ ، پینګرۍ، مسګرۍ زرګرۍ،حکاکۍ او داسې نورو څخه عبارت دي.

اضافي معلومات

لاسي صنایع:

په افغانستان کې لاسي صنایع له پخوا څخه رواج لري چې د لاسونو یا د ساده کارګاه په واسطه تولیدیږي. لکه نساجي (اوبدل)، د ګنډلو صنعت، د وړیو اوبدلو صنعت، د چرمګرۍ صنعت او نور. خفیفه صنایع د مالدارۍ او کرنې سره نژدې اړیکې لري. ځکه چې د نساجۍ زیاتره اومه مواد له نباتاتو، لکه پنبه، کتان، کنف او نورو څخه لاس ته راځي او څرمن، پوستکي، وړۍ، وریښمن د مالدارۍ له محصولاتو څخه تولیدیږي.

په نړۍ کی نسبت ماشیني تولیداتو ته لاسي صنایع ډېر ارزښت لري، په افغانسان کې د لاسي صنایعو تولیدات په نسبي ډلو ساتل شویدي او د افغاني اصیل کلتور ښکارندوی دی، نو له دې امله په بهر کې ډېر مشتریان لري چی هر کال د هغو یو زیات شمېر لکه خامک ګنډل شوې جامې، غالۍ، ټغرونه او نور بهر ته صادریږي.

(درې دیرشم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرليکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	**د غاليواوبدل**
عمومي موخه	**زده کوونکي دي د غاليو اوبدلو په اړه معلومات و مومي.**
پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسيږي: • پوه شي چې غالۍ څرنګه اوبدل کيږي . • د غاليو د ډولونو نومونه واخيستلای شي. • باوري شي چې د لاسي صنايعو وده زموږ په اقتصادي کې ډېر ارزښت لري.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز فعاليت...
د لوست اړين او مرستندويه توکي	کتاب، تخته، تباشير، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحريري، تقريري...

د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکوفعاليتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنيو فعاليتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: ـ ستاسو په اند، د غاليو د اوبدلو د صنعت وده او پراختيا زموږ د هېواد په اقتصاد کې څه اغيزه لري؟ - د نوي لوست سرليک پرتخته ليکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. -زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهيږي له ځان سره يي وليکي.	- زده کوونکي بيلابيل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرليک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي .	۴۵ دقيقې

-کوم لغتونه او اصطلاحگانې چې زده کوونکي پرې نه پوهيږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ وليکي او معنا دې کړي. - لوست تشريح کوي. - له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشريح کړي. - زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې دغاليو د اقتصادي ارزښت په هکله په خپلو منځو کې خبرې وکړئ. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	-کوم لغتونه او اصطلاحگانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې وليکي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ويشل کيږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډيز ته غوږ نيسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. .	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- د هېواد د غاليو ډولونه له : اقچه يي، دولت ابادی ،کندزی،مروې ، قزل اياقي، بلوڅی او نورو څخه عبارت دي.

۲- افغاني غالی د جنسيت، دوام، رنګ او ديزاين له پلوه نړيوال شهرت لري او هر څومره چې ورڅخه زيات کار واخېستل شي ، ارزښت يې زياتيږي.

۳- افغاني غالۍ د هېواد په دننه او بهر کې ډېر مېنه وال لري زياتره اروپايي او امريکايي مارکيټونو ته صادريږي.

اضافي معلومات

غالی اوبدل:

په افغانستان کې دغالی اوبدلو صنعت اوږده سابقه لري، زموږ په هېواد کې دغاليو اوبدل د مهمو صنايعو څخه شمېرل کيږي. افغاني غالی د ډيرو ساده دستگاوو په واسطه اوبدل کيږي، غالی د طبيعي رنگونو او وړيو څخه چې د مالداری له لارې لاس ته راځي په هغو کې کار اخيستل کيږي، افغاني غالی د جنسيت، دوام، رنګ او ډيزاين له پلوه نړيوال شهرت لري، که څه هم نن په زياترو هېوادونو کې غالی د ماشين په وسيله توليديږي خو افغاني غالی په دننه او بهر کې زيات پيرودونکي لري چې دهغو يوه اندازه هر کال بهر ته صادريږي.

(څلور دیرشم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرلیکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	**د څرمنو صنعت**
عمومي موخه	**زده کوونکي دي د څرمنو د صنعت په اړه معلومات و مومي.**
پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسیږي: • د څرمنو د جوړولو په طریقه پوه شي. • له څرمنو څخه ځینې شیان جوړ کړای شي. • د څرمنو د تولیداتو سره مینه پیداکړي.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز فعالیت...
د لوست اړین او مرستندویه توکي	کتاب، تخته، تباشیر، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحریري، تقریري...

د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنیو فعالیتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - ستاسو په فکر د چمیاړۍ د صنعت وده او پراختیاد کورنیو او ټولنې په اقتصاد کې څه رول لري؟ - د نوي لوست سرلیک پرتخته لیکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. - زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهیږي له ځان سره یې ولیکي.	- زده کوونکي بیلابیل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرلیک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي .	۴۵ دقیقې

-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهيږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ وليکي او معنا دې کړي. - لوست تشريح کوي. - له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشريح کړي. - زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې د چمياری د اقتصادي ارزښت په اړه خپلو منځو کې خبرې وکړئ. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې وليکي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ويشل کيږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډيز ته غوږ نيسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. .	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- د چمياری صنعت د لاسي صنايعو له ډلې څخه ده چې له لرغونو زمانو راهيسې زموږ په هېواد کېدود دی.

۲-له څرمنو څخه بوټان، جمپر، بکس، دستکولونه او داسې نور شيان جوړيږي.

۳- له څرمنو څخه د څاريو لپاره زين، تنګ، لګام او افسار جوړيږي.

اضافي معلومات

دڅرمنو صنايع

چرم يا څرمنه د مالداری څخه لاس ته راځي د څارويو پوستکي (د آش ورکولو) له مرحلې څخه وروسته د استفادې وړ ګرځي چې د چرم ګری يا دباغی په نوم هم ياديږي.په خفيفه صنايعو کې له چرم څخه د اړتيا وړ زيات شيان لکه ډول ډول بوټونه، کمربندونه، بالاپوشونه، جمپرونه، سفري بکسونه او داسې نور جوړيږي، د چرم ګری صنايع په کورني او ملي اقتصاد کې مهم رول لري، زموږ په هيواد کې د دغه صنعت توليد پراختيا موندلې ده چې په لويو او وړو دستګاو کې ترسره کيږي. خو نن د مالداری د کمښت او د بهرنيو توليداتو د رقابت له امله له رکود سره مخ شوی دی.

(پنځه دیرشم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرليكونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	**خامک ګنډل**
عمومي موخه	**زده کوونکي دي د خامک ګنډلو په اړه معلومات و مومي.**
پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسيږي: • د خامک ګنډنې سره اشنا شي. • د خامک ګنډنې ډولونه به سره تشخيص کړای شي. • د خامک ګنډنې د صنعت په ارزښت به پوه شي.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز فعاليت...
د لوست اړين او مرستندويه توکي	کتاب، تخته، تباشير، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحريري، تقريري...

د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکوفعاليتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنيو فعاليتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - څه فکر کوئ ، خامک ګنډنه د کورنيو او ټولنې په اقتصاد کې څه ارزښت لري؟ - د نوي لوست سرليک پرتخته ليکي. - د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. - زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهيږي له ځان سره يي وليکي.	- زده کوونکي بيلابيل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرليک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي .	**۴۵ دقيقې**

-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهيږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ وليکي او معنا دې کړي.	-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې وليکي.	
- لوست تشريح کوي.	- په غور سره غوږ نيسي.	
- له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشريح کړي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
- زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې د خامک ګنډلو د ډولونو په اړه خپلو منځو کې خبرې وکړئ.	- په ډلو ويشل کيږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
- د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي.	- ځوابونه ورکوي.	
- لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	- د لوست لنډيز ته غوږ نيسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- خامک ګنډنه بيلابيل ډولونه لري لکه: د خولۍ ګنډلو، يخن ګنډلو، څادر ګنډلو،پايڅو ګنډلو،دمېزد سر دسمال ګنډلو پردو ګنډلو، چرمې ګنډلو،ګراف ګنډلو او داسې نورو څخه عبارت دی.

۲- خامک ګنډنه د لاسي باارزښته صنايعو له ډلې څخه ده چې د هغو وده د کورنيو او هېواد د اقتصاد د ښه والي سبب کيږي.

۳- خامک ګنډنه هم د لاسونو او هم د ګلانو دګنډلو د ماشينونو په واسطه کيږي.

اضافي معلومات

خامک ګنډل

خامک ګنډل (ستنې ګنډل) د لاسي صنايع له جملې څخه شميرل کيږي چې په زياترو کورنيو کي تياريږي. زموږ د هيواد په دننه او بهر کې زيات پيرودونکي لري، دغه صنعت بېلابېل ډولونه لري چې عبارت دي له: خولۍ ګنډل، يخن ګنډل، دستمال ګنډل، دپايڅو خولې، نارينه څادرونه (پټوان) سرميزۍ او نور چې په دننه او بهر کې پلورل کيږی.د خامکدوزۍ برسيره، چرمه دوزي (د چرمې ګنډل) او ګراف ګنډل هم زموږ په ګران هيواد کې ډير رواج لري. چرمه دوزي کميسونه او واسکټونه چې د نارينه وو او ښځينه وو په وسيله ګنډل کيږي په دننه او بهر کي زيات پېرودونکي لري.

(شپږ دیرشم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرلیکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	**ماشیني صنایع**
عمومي موخه	**زده کوونکي دي د ماشیني صنایعو په اړه معلومات و مومي.**
پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسیږي: • له ماشیني صنایعو سره به اشنا شي. • د ماشیني صنایع د ډولونو نومونه به واخیستلای شي. • د ماشیني صنایعو د زیات او چټک تولید په ارزښت به پوه شي.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز فعالیت...
د لوست اړین او مرستندویه توکي	کتاب، تخته، تباشیر، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحریري، تقریري...

د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکوفعالیتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنیو فعالیتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: ـ څه فکر کوئ ، زموږ په هېواد کې کوم ماشیني محصولات تولیدیږي؟ - د نوي لوست سرلیک پرتخته لیکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. - زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهیږي له ځان سره یي ولیکي.	- زده کوونکي بیلابیل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرلیک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي .	۴۵ دقیقې

-کوم لغتونه او اصطلاحگانې چې زده کوونکي پرې نه پوهيږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ وليکي او معنا دې کړي. - لوست تشريح کوي. - له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشريح کړي. - زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې د هېواد د ماشيني توليداتو د ډولونو په اړه خپلو منځو کې خبرې وکړئ. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	-کوم لغتونه او اصطلاحگانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې وليکي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ويشل کيږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډيز ته غوږ نيسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- ماشيني صنايعو ځانگړتيا دا دي چې په لږ وخت کې زيات اومه توکو ته گټور بدلون ورکوي او هغه د خلکو گټې اخېستنې ته تياروي.

۲- زموږ په هېواد کې ۹ صنعتي پارکونه جوړشوي دي چې په هغو کې ۵۸ توليدي شرکتونه فعاليت کوي او په زرگونو وطنوالو ته يې د کار شرايط برابر کړي دي.

۳- د هېواد ماشيني صنايع د کانونو د راېستنې، کيمياوي، سپکو صنايعو، د سپنسين، وړينو ټوکرانو، د خوړو صنايعو، مميز پاکی، د خوړو د مالگې توليد، کوک او فانتا، د غوړيو توليد، ډوډۍ پخولو او شريني جوړولو څخه عبارت دي.

اضافي معلومات

په هېواد کې لومړی ځل د اميرشيرعلي خان د واکمنی په دوره کې د ليتوگرافی مطبعه، د توپ او توپک ، باروتو جوړول کارخانې جوړې شوي د افغانستان د رمسير تاريخ د کتاب د ليکونکي په حواله د کابل د ماشين خانې کلنی توليد ۱۰۴ د مخې خوا څخه ډک کېدونکي توپونه او صحرايي شاته ډکېدونکي توپونه ، طاهري توپ ، د کلاگانو د ټينگولو لوی توپونه ، ماشيندارې، د هنري مارتين ډوله ۲۵۰۰ توپکونه ، ۳۰۳ بور توپک، ترڅنگه ډکېدونکی توپک، ۱۲ ټکه توپک، پنځه ټکه ټوپک، دوميله ښکاري ټوپک، توره ، چاقو، باروت، کارتوس، پتاقي او داسي نور. پر افغانستان د انگليسانو د دويم يرغل په وخت د بالاحصارسربېره ماشين خانه هم چې لومړنی نظامي او اقتصادي زېر بنا وه هم له منځه لاړه.

وروسته اميرعبرالرحمن خان د ماشين خانې کارخانه بيا ورغوله په همدې موخه په ۱۸۸۶م کال کې د يو فرانسوي انجينر شوم کريشگرپه مشوره يوه کارخانه چې د بخار په قوه يې کار کاوه واخېسته او کابل ته يې را انتقال کړه او د پخوانی کارخانې پر ځای يې د علم گنج په بڼ کې بنسټ کېښود چې اوس د حربي کارخانې په نوم مشهوره ده .

(اوه دیرشم) لوست

وخت : (يو درسي ساعت)

سرليکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	**د نساجيو او بدلو فابريکې**
عمومي موخه	**زده کوونکي دي د نساجيو او بدلو د فابريکې په اړه معلومات و مومي.**
پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسيږي: • د نساجيو او بدلو فابريکوسره به اشنا شي. • د نساجيو د او بدلو ډولونه سره تفکيک کړای شي. • باوري شي چې د نساجيو او بدل د ملي اقتصاد په وده کې رغنده رول لري.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز فعاليت...
د لوست اړين او مرستندويه توکي	کتاب، تخته، تباشير، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحريري، تقريري...

د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکو فعاليتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنيو فعاليتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: ـ ستاسو په اند ، زموږ په هېواد کې کوم صنعت ښه وده کړې ده؟ - د نوي لوست سرليک پرتخته ليکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته ځو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. - زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحگانې چې پرې نه پوهيږي له ځان سره يي وليکي.	- زده کوونکي بيلابيل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرليک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي .	۴۵ دقيقې

-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهيږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ وليکي او معنا دې کړي.	-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې وليکي.	
- لوست تشريح کوي.	- په غور سره غوږ نيسي.	
- له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشريح کړي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
- زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې د اوبدلو د صنعت په اړه خپلو منځو کې خبرې وکړئ.	- په ډلو ويشل کيږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
- د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي.	- ځوابونه ورکوي.	
- لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	- د لوست لنډيز ته غوږ نيسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- د نساجې یاد اويدلو صنعت هغه ځای دی چې هلته سپينسينو ، سنډينو ، وريښمينو او وړينو ټوکرانو د اوبدل کيږي.

۲- د نساجې په کارخانو کې سپينسين ، سنډين ، وريښمين او وړين ټوکران اوبدل کيږي.

۳- د ابدلو کارخانې هېواد والو لپاره ډېرې ګټورې دي د يوې خوا داخلي توليدا ت وده کوي او خلکو لپاره هم د کارکولو شرايط برابريږي. همدارنګه د هېواد اقتصاد ښه او د وارداتي ټوکرانو مخه نيول کيږي.

اضافي معلومات

د نساجۍ ضنعت: د نساجۍ صنعت يا ټوکر اوبدل دخفيفه صنايعو له جملې څخه شمير کيږي دغه صنعت په افغانستان کې د کورنۍ جګړې نه مخکې ډيره پراختيا کړې وه، هغه مواد چې د اوبدلو يا نساجۍ په فابريکو کې پکار وړل کيږي د کرنيزو محصولاتو لکه پنبه، سنډ (کنف) او وريښم چې په مالدارۍ پورې اړه لري د دغه صنعت له جملې څخه دي، لومړی له هغو نه تار جوړيږي وروسته د ماشين په واسطه ټوکرترې اوبدل کيږي، د دې لپاره چې اوبدل شوی ټوکر کلک او دوامداره وي په دې وروستيو کی له هغو موادو نه چې د پتروليم په صنايعو کې لاس ته راځي زکه تترون او نايلون د سپينسين تار سره ګډيږي، پخوا زموږ په هېواد کې د نساجۍ صنايع ډيره پراختيا موندلې وه چې هر ډول ټوکر به يې توليدول چې يوه اندازه به يې بهر ته هم صادرېدل.

(اته دیرشم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرلیکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	د درمل جوړولو صنعت
عمومي موخه	**زده کوونکي دي د درمل جوړولو د صنعت په اړه معلومات ترلاسه کړي.**
پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسیږي: • د درمل جوړولو له صنعت سره اشنا شي. • د درمل ډولونه و پېژني. • باوري شي چې درمل د متخصصو طبيبانو له لارښونې سره سم استعمال کیږي.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز فعالیت...
د لوست اړین او مرستندویه توکي	کتاب، تخته، تباشیر، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحریري، تقریري...

د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکوفعالیتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنیو فعالیتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - ستاسو په اند ، د درمل جوړولو صنعت څه اهمیت لري ؟ - د نوي لوست سرلیک پرتخته لیکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. - زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهیږي له ځان سره یې ولیکي.	- زده کوونکي بیلابیل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرلیک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي .	۴۵ دقیقې

-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهيږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ وليکي او معنا دې کړي. - لوست تشريح کوي. - له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشريح کړي. - زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې د درملو د ډولونو په اړه خپلو منځو کې خبرې وکړئ. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې وليکي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ويشل کيږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډيز ته غوږ نيسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- درمل د کيمياوي توکو هغه اندازه ده چې د ناروغ د بدن د وزن، عمر او د ټاکلي وخت لپاره د متخصصو ډاکترانو پواسطه سپارښتنه کيږي.

۲- په هېواد کې د هوخست شرکت با کيفيته درمل توليدوي. د ا شرکت د لمان دهېواد په ونډې د کابل په ښار کې جوړ شوی دی.

۳- زموږ خلکو د پخوا زمانوراهيسې د خپلو ناروغيو د درملنې په موخه د يوناني داکترانو او با تجربه خلکو په مشوره د طبي بوټو او مېوو څخه ګټه اخېستله .

اضافي معلومات

د درمل جوړولو صنعت

د هوخست د درمل جوړونې کارخانې د شپاړسو کلنو وروسته د هوخ فارما تر نامه لاندې په کابل کې بيا په فعاليت پېل وکړ داکارخانه د دولتي ۱۵سلنی او ۸۵سلنې د خصوصي پانګوالو په ونډې په فعاليت پېل وکړ. اوس دا کارخانه ۲۰قلمه با کيفيته درمل توليد وي دا کارخانه د باکيفيته درملو په توليدکې له پخوا څخه د هېواد په دننه او بهرکې د ښه شهرت برخمنه ده

(نه دیرشم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرلیکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	د سمنټ جوړولو کارخانې
عمومي موخه	زده کوونکي دي د سمنټ جوړولو کارخانو په اړه معلومات ترلاسه کړي.
پوهنیزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسیږي: • دسمنټ جوړولو صنعت سره اشنا شي. • د سمنت د جوړولو کارخانو په ارزښت پوه شي. • باوري شي چې سمنټ د هېواد د دانولو لپاره اړین توکي دي .
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز فعالیت...
د لوست اړین او مرستندویه توکي	کتاب، تخته، تباشیر، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحریري، تقریري...

د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنیو فعالیتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - ستاسو په اند ، په هېواد کې د سمنټ جوړولو څو کارخانې شتون لري ؟ - د نوي لوست سرلیک پرتخته لیکي. - د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. - زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهیږي له ځان سره یې ولیکي.	- زده کوونکي بیلابیل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرلیک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي .	۴۵ دقیقې

-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهیږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ ولیکي او معنا دې کړي. - لوست تشریح کوي. - له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. - زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې د سمنټو څخه دګټې اخېستنې په اړه خپلو منځو کې خبرې وکړئ. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې ولیکي. - په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- د غوري د سمنټو جوړولو کارخانه د بغلان ولایت د پلخمري ښارته نږدې موقعیت لري.

۲- د غوري د سمنټو جوړولو کارخانه د پخواني چکوسلواکیا د هېواد په تخنیکي او اقتصادي مرستو جوړه شوې وه.

۳- زموږ په هېواد کې د سمنټو جوړولو درې کارخانې شتون لري. د غوري د سمنټو کارخانه، د جبل السراج د سمنټوکارخانه چې بیا رغونه یې جریان لري او د هرات دسمنټو کارخانه چې د جوړونې چارې ډېرې پرمخ تللی دي.

اضافي معلومات

د سمنت جوړولو فابریکې

د تیږو هغه مواد چې سمنټ ورڅخه جوړیږي د هغو کانونه په طبیعت کې موجود دي چې د ماشینونو په واسطه د څو مرحلو د تیریدو وروسته په سمنتو بد لیږي. د استفادې په وخت کې داوبو او شګو سره ګډیږي د لږ څنډ نه وروسته جوش کوي او کلکیږي او له هغوڅخه د هستوګنځیو، پلونو، بندونو او سړکونو د جوړولو لپاره کار ورڅخه اخیستل کیږي. پخوا په افغانستان کې سمنټ د غوري او جبل السراج په فابریکو کې په زیاته اندازه تولیدکیده چې د وروستیو جګړو له امله نوموړې فابریکې غیر فعالې شوې خو په دې وروستیو کې د غوري د سمنټو فابریکې بېرته خپل فعالیت پیل کړي دي.

(څلویښتم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

د مطلبونو شرح	سرلیکونه
سپک او دراند‌ه صنایع	**د لوست موضوع**
زده کوونکي دي د سپکو او درندو صنایعو په اړه معلومات ترلاسه کړي.	**عمومي موخه**
زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسیږي: • د سپکو او درندو صنایعو سره اشنا شي. • سپک او دراند‌ه صنایع یوله بل څخه تفکیک کړای شي . • باوري شي چې سپک او دراند‌ه صنایع د هېواد په اقتصاد کې رغنده رول لري.	**پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.**
مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز فعالیت...	**د لوست لارې چارې**
کتاب، تخته، تباشیر، انځورونه...	**د لوست اړین او مرستندویه توکي**
تحریري، تقریري...	**د ارزونې لارې چارې**

د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنیو فعالیتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - ستاسو په اند ، د سپکو او درندو صنایعو تولیدات کوم دي ؟ - د نوي لوست سرلیک پرتخته لیکي. - د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. - زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهیږي له ځان سره یې ولیکي.	- زده کوونکي بیلابیل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرلیک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي .	**۴۵ دقیقې**

-کوم لغتونه او اصطلاحگانې چې زده کوونکي پرې نه پوهیږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ ولیکي او معنا دې کړي.	-کوم لغتونه او اصطلاحگانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې ولیکي.	
- لوست تشریح کوي.	- په غور سره غوږ نیسي.	
- له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
- زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې د سپکو او درندو صنایعو د محصولاتو په اړه په خپلو منځو کې خبرې وکړئ.	- په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
- د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	- ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- درانده صنایع د اوسپنې د تولید کارخانو ، درندو ماشینونو جوړونې او کیمیاوي صنایعو ته چې زیاتې پانگې ته اړتیا لري او د تولید بېلابېل پړوانه ترسره کوي.

۲-سپک صنایع له هغو صنایعو څخه عبارت دي چې تولیدات یې لږ وزن ولري انتقال یې اسان او مستقیماً د خرڅلاو بازار ته وړل کیږي.

۳- زموږ په هېواد کې د درندوصنایعو یوازنۍ کارخانه د کابل جنگلک کارخانه ده چې د مستعملو اوسپنوپه ویلې کولوسه یې اوسپنیز وسایل تولیدول اوس یې د بیا رغونې کار روان دی . هکمدارنگه د زړو اوسپنونوری څو کارخانې هم په هېواد کې فعالیت کوي ډول ډول گاډر او د وطنوالو نور داړتیا وړ توکي تولیدوي.

اضافي معلومات

صنعت د هر هېواد د اقتصاد مهمه برخه جوړوي. صنعتي تولیدات په واقعیت کې د ټولنې د اسوده گۍ لپاره د طبیعي موادو گډول ، ترکیب او تولید دی. هر څومره چې یوهېواد پرمخ تللی صنعت ولري هغومره به د هېواد ملي عواید زیات او دهغو روغتیایي ، فرهنگي او تعلیمي امکانات ښه او زیات وي.

(یوڅلویښتم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرلیکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	**تور او رنګه فلزات**
عمومي موخه	**زده کوونکي دي د تورو او رنګه فلزاتو په اړه معلومات ترلاسه کړي.**
پوهنیزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسیږي: • د توروا و رنګه فلزاتو د صنا یعو سره اشنا شي. • د تورو او رنګه فلزاتو صنایع یوله بل څخه تفکیک کړي . • باوري شي چې د تورو او رنګه فلزاتو صنایع د هېواد په اقتصاد کې رغنده رول لري.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز فعالیت...
د لوست اړین او مرستندویه توکي	کتاب، تخته، تباشیر، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحریري، تقریري...

د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکوفعالیتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنیو فعالیتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي:		۴۵ دقیقې
- ستاسو په اند ، زموږ په هېواد کې له تورو او رنګه فلزاتو څخه څه ګټه اخیستل کیږي؟	- زده کوونکي بیلابیل ځوابونه ورکوي؟	
- د نوي لوست سرلیک پر تخته لیکي.	- د نوي لوست سرلیک ته پام اړوي.	
- د لوست متن پرلوړ اواز لولي.	- په غور سره غوږ نیسي.	
- وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
- زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهیږي له ځان سره یې ولیکي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي .	

-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهیږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ ولیکي او معنا دې کړي. - لوست تشریح کوي. - له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. - زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې د تورو او رنګه فلزاتو د صنایعو د ارزښت په هکله په خپلو منځو کې خبرې وکړئ. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې ولیکي. - په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ویشل کېږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- د هېواد د اوسپنې سترکان د بامیانو د ولایت د حاجیګک کان دی چې دا کان ښه جنسیت او ډېره زېرمه هم لري.

۲-زموږ په هېواد کې رنګه فلزات لکه: مس، المونیم، سپین زر، سره زر، نکل، قلعي، سرب او داسې نور شتون لري.

۳- زموږ په هېواد کې د مسو سترکان د لوګر په ولایت کې موقعیت لري او د نړۍ دسترو کانونو له جملې څخه شمېرل کېږي.

اضافي معلومات

تور اورنګه فلزات

تور فلزات د اوسپنې، منګنیز، کروم، تیتان ، نادیم ،نکل ، کوبالت ، لفرام او نوروڅخه عبارت دي.
رنګه فلزات د المونیم، مس، سرب، جست، قلعی، بسیموت او سیمات څخه عبارت دي.نجیبه فلزات د سروزرو ، سپینو زرو، پلاتین ، پلادیم، ایریدیم، رودیم او داسې نورو څخه عبارت دي.د فلز کارۍ په صنعت کې د فلزاتو ظرافت او مقاومت ډېر ارزښت لري نو د فلزاتو مقاومت د زیاتوالي لپاره د بل کلک فلز سره یې ترکیبوي .
دا صنعت دلاس په واسطه هم صورت مومي چې دلاسي فلزي صنایعو په نوم یادیږي په ظریفه او سپکو صنایعو کې د فلزاتو د توږلو برخه هم شتون لري چې په ځانګړي ډول په سرو زرو ، سپینو زرو او مسو کې ډېره استعمالیږي.

(دوه څلویښتم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

د مطلبونو شرح	سرلیکونه
ترکاڼي او حجاري	**د لوست موضوع**
زده کوونکي دي د ترکاڼي او حجاري په اړه معلومات ترلاسه کړي.	**عمومي موخه**
زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسیږي: • د لرګیو او ډبرو له صنعت سره به اشنا شي. • د لوګیو او دبرو څخه ځیني شیان جوړ کړای شي. • باوري شي چې له ترکاڼۍ اوحجارۍ څخه په ټولو د ودانیو کې کار اخېستل کیږي.	**پوهنیزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.**
مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز فعالیت...	**د لوست لارې چارې**
کتاب، تخته، تباشیر، انځورونه...	**د لوست اړین او مرستندویه توکي**
تحریري، تقریري...	**د ارزونې لارې چارې**

د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنیو فعالیتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - ستاسو په اند ،له لرګیو او ډبرو څخه په کومو برخو کې ګټه اخېستل کیږي ؟	- زده کوونکي بیلابیل ځوابونه ورکوي؟	۴۵ دقیقې
- د نوي لوست سرلیک پرتخته لیکي. - د لوست متن پرلوړ اواز لولي.	- د نوي لوست سرلیک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نیسي.	
- وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
- زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهیږي له ځان سره يي ولیکي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي .	

-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهېږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ ولیکي او معنا دې کړي. - لوست تشریح کوي. - له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. - زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې د ترکاڼي او **حجارۍ** د **صنعت** په هکله په خپلو منځو کې خبرې وکړئ. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې ولیکي. - په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- ترکاڼ له لرګیو څخه صندوقونه ، دروازې ،کړکۍ ، میزونه ، څوکۍ ، الماري اوداسې نور شیان جوړوي.

۲- د لرګیو په صنعت کې د نورستان ولایت ډېر مشهور دی.

۳- زموږ په هېواد ماهر ډبرې توږوونکي د مرمر ډبرو او د رخام له ډبرو څخه د ودانیو زینتي مختلفې ډبرې د لوښو ډولونه لکه: پیاله ،ګیلاس، چای جوش او نور شیان لکه: میز، څوکۍ او داسې نور جوړوي چې د هېواد په دننه اوبهر کې ښه بازار لري.

اضافي معلومات

حجاري او نجاري

حجاري او نجاري (سنګ تراشي او ترکاڼي) په افغانستان کې له ډېرو پخوا زمانو څخه دود وه، افغانستان په سویل او ختیځ کې د لرګیو لکه ارچه، چهارمغز او ښکلي رنګه تیږو د لرلو له کبله او دحجارۍ او نجارۍ له پلوه په دننه او بهر کې زیات شهرت درلود، اوس خلک د خپلو اړتیاوو د لیرې کولو په خاطر د لرګیو شیان لکه کړکۍ، دروازې، میزونه، څوکۍ او الماري جوړوي او د حجارۍ په برخه کې هم تولیدات لري.

(درې څلويښتم) لوست

وخت : (يو درسي ساعت)

سرليکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	سوداګري
عمومي موخه	زده کوونکي دي د هيوادد سوداګرۍ په اړه معلومات ترلاسه کړي.
پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسيږي:. • د سوداګرۍ په مفهوم به پوه شي. • سوداګريزو مهارتونو سره به بلد شي. • د بهرنۍ او کورنۍ سوداګري ترمنځ به توپير وکړای شي. • باوري شي چې سوداګري د اسلام د سپيڅلي دين له پلوه حلال کسب دی.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز فعاليت...
د لوست اړين او مرستندويه توکي	کتاب، تخته، تباشير، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحريري، تقريري...

د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکوفعاليتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنيو فعاليتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: ـ ستاسو په اند، سوداګري د هېواد په اقتصادکې څه ونډه لري؟ - د نوي لوست سرليک پرتخته ليکي. - د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. - زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې	- زده کوونکي بيلابيل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرليک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي .	۴۵ دقيقې

پرې نه پوهیږي له ځان سره يې وليکي. -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهيږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ وليکي او معنا دې کړي. - لوست تشريح کوي. - له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشريح کړي. - زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې د سوداګرۍ په اړه خپلو منځو کې خبرې وکړئ. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې وليکي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ويشل کيږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډيز ته غوږ نيسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- دګټې په موخه د مالونو اخېستل او پلورولو ته سوداګري وايي.

۲- زموږ د هېواد سوداګري پرکرنيزو محصولاتو، د مالدارۍ په توليداتو او لاسي صنايعو ولاړه ده .

۳- زموږ د هېواد صادرات وچې او تازه مېوې ، طبي بوټي، وړۍ، پوستکي، قره قل پوستکي، غالي او داسې نور دي .

اضافي معلومات

د افغانستان سوداګري

د لرغونو زمانو را هېسې خلک د خپلو اړتياوو د لرې کولو لپاره اړ وو چې خپل توليد شوي توکي په نورو وپلوري او په مقابل کې خپل د اړتيا وړ توکي له نورو څخه لاس ته راوړي. ددې عملېې په لړ کې اخېستل، پلورل ، عرضه تقاضا منځ ته را ځي.نو له همدې سببه سوداګي د پلورلو ، پېرېدلو ،د عرضې او تقاضا څخه عبارت ده .

سوداګري پر دوه ډوله ده داخلي او بهرنۍ سوداګري . په دننۍ سوداګرۍ کې د خلکو ترمنځه پلورل او پېرېدل دهېواد په د ننه کېږي او په بهرنۍ سوداګرۍ کې اضافي توليدات د هېواد څخه بهر لېږل کېږي او په مقابل کې د اړتيا وړ شيان له بهره واړل کيږي. هر څومره چې د هېواد صادرات ډېر او واردات لږ وي په هم هغه اندازه د هېواد اقتصاد ښه او بهرني اسعار(پېسې) هېواد ته راوړل کېږي. د افغانستان صادرات کرنيزه محصولات لکه : تازه او وچې مېوې، طبي بوټي او د مالدارۍ په برخه کې څرمنې ، قرقلي پوستکي، وړۍ او د لاسي صنايعو په برخه کې غالي، تغر او نور ګنډل شوي او او اوبدل شوي شيان وه خو د جګړو په سبب دصادراتي توکي لږ شوي او وارداتو زياتوالی کړی دی.

(څلور څلويښتم) لوست

وخت : (يو درسي ساعت)

سرليکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	داخلي سوداګري
عمومي موخه	زده کوونکي دي د هيواد د داخلي سوداګرۍ په اړه معلومات ترلاسه کړي.
پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسيږي: • د داخلي سوداګرۍ لارې چارې و پېژني. • د هېواد د صادراتي او وارداتي توکو ترمنځ تفکيک وکړای شي. • باوري شي چې د ملي صنايو د ودې لپاره د داخلي صنعتي توليداتو څخه ګټه اخېستنه اړين ده.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز فعاليت...
د لوست اړين او مرستندويه توکي	کتاب، تخته، تباشير، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحريري، تقريري...

د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکوفعاليتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنيو فعاليتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - ستاسو په اند، داخلي سوداګري دهېواد په اقتصاد کې څه اهميت لري؟ - د نوي لوست سرليک پرتخته ليکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. - زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهيږي له ځان سره يي وليکي.	- زده کوونکي بيلابيل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرليک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي .	۴۵ دقيقې

-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهیږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ ولیکي او معنا دې کړي. - لوست تشریح کوي. - له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. - زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې د داخلي سوداګرۍ په اړه خپلو منځو کې خبرې وکړئ. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي	-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې ولیکي. - په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- داخلي سوداګري نه یوازې ښارونه یو له بله سره نښلوي ؛ بلکې د هېواد د قومونو او قبایلو تر منځ هم ټولنیزې ، فرهنګي او اقتصادي اړیکي ټینګوي.

۲- سوداګر د کلیو څخه د کرنې، مالدارۍ محصولات او لاسي صنایع ښارونو ته راوړي او د ښارونو څخه د کلیوالو د اړتیا وړ شیان وړي.

۳- ځواب ازاد دی.

اضافي معلومات

داخلي سوداګري

د هېواد په دننه کې د خلکو د اړتیاوو لرې کولو لپاره د کرنیزو، مالدارۍ او د صنعتي تولیداتو اخېستل او پلورل دي. دا سوداګري د داخلي سوداګرو په لاس کیږي او د پانګې اچونې او د کارنو د پېدا کېدنې لپاره یې ښه شرایط برابرکړي او دملي اقتصاد په ښه والي کې هم غوره رول لوبوي. داخلي سوداګري نه یوازې داچې ښارونه سره نږدې کوي بلکې د خلکو ترمنځ کلتوري او فرهنګي اړیکو ته هم پراختیا ورکوي.

(پنځه څلویښتم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرلیکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	بهرنی سوداګري
عمومي موخه	**زده کوونکي دي د بهرنی سوداګری په اړه معلومات ترلاسه کړي.**
پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسیږي: • په افغانستان کې د بهرنی سوداګری په تاریخچه به پوه شي. • د هېواد د بهرنی سوداګری سره اشنا شي. • د بهرنی سوداګری ښې لارې و پېژني. • په لرغونو زمانو کې دبهرنی سوداګری د مهمو لارو نومونه واخېستلای شي. • باوري شي چې سوداګري د رزق دلاس ته راوړلوحلاله لار ده.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز فعالیت...
د لوست اړین او مرستندویه توکي	کتاب، تخته، تباشیر، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحریري، تقریري...

د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکوفعالیتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنیو فعالیتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - ستاسو په اند، بهرنی سوداګري څه ارزښت لري؟ - د نوي لوست سرلیک پرتخته لیکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي.	- زده کوونکي بیلابیل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرلیک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي.	۴۵ دقیقې

- زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهیږي له ځان سره یي ولیکي. -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهیږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ ولیکي او معنا دې کړي. - لوست تشریح کوي. - له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. - زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې د صادراتو او وارداتو په هکله په خپلو منځو کې خبرې وکړئ. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي	- له لارښوونې سره سم عمل کوي . -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې ولیکي. - په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- د هېواد مهم صادراتي توکي د پومبې، وچې او تازه مېوې ، څرمنې ، قرقلي پوستکي، وړۍ، طبي بوټي، د لاسي صنایعو محصولات او داسې نورو څخه عبارت دي.

۲- بهر هېوادونو ته د خرڅلاو لپاره د کالیو او توکو لېږلو ته صادرات ویل کیږي.

۳- د وارداتي توکو د وارداتو د کابو کولو لپاره باید داخلي تولیدات زیات شي او وطنوال هم باید له داخلي تولیداتو څخه ګټه واخلي.

اضافي معلومات

تجارت خارجی افغانستان

د افغانستان بهرنۍ سوداګري(صادرات او واردات) کله چې په یوه هېواد کې د کرنې ، مالدارۍ محصولات ، صنعتي او کاني تولیدات کورنۍ اړتیاوي پوره نه کړي نو هغه هېواد اړ دی چې د خپلو اړتیاوو وړ توکي له بهرنیو هېوادونو څخه را وړي، نوموړو راوړل شوو توکو ته واردات ویل کیږي. خو صادرات بهرنیو هېوادونوته د اضافي محصولاتو لېږلو ته ویل کیږي. پخوا افغانستان زیات توکي بهر ته صادرول خو د جنګ جګړو په سبب اوس واردات ډیر او صادرات لږ شوي دي.

(شپږ څلویښتم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرلیکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	د هېواد بندرونه
عمومي موخه	زده کوونکي دې د هېواد د بندرونو په اړه معلومات ترلاسه کړي.
پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسیږي: • د بندرونو په مفهوم پوه شي. • د هېواد د بندرونو له ارزښت سره اشناشي. • د هېواد د سیاسي نقشې پرمخ د بندرونو موقعیتونه تثبیت کړي. • باوري شي چې بندرونو د صادراتو او وارداتو قانوني لاره ده.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز فعالیت...
د لوست اړین او مرستندویه توکي	کتاب، تخته، تباشیر، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحریري، تقریري...

د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنیو فعالیتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - کله هم د هېواد له بندرونو څخه تېرشوي یاست ؟ - د نوي لوست سرلیك پرتخته لیکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. - زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهیږي له ځان سره یې ولیکي. -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهیږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ ولیکي او معنا دې کړي. - لوست تشریح کوي. - له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. - زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې د	- زده کوونکي بیلابیل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرلیك ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي . -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې ولیکي. - په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ویشل کېږي او له لارښوونې سره	۴۵ دقیقې

هېواد د بندرونو په هکله په خپلو منځو کې خبرې وکړئ. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي	سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډيز ته غوږ نيسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

١- د هېواد مهم بندرونه حيرتان، اقينه، اى خانم، شيرخان، تورغندی، اسلام کلا، رزنج، تورخم، غلام خان او سپين بولدک څخه عبارت دي.

٢- د تورغندی بندر د هرات په سرحدي کرښه کې د افغانستان او ترکمنستان د جمهوريتونو ترمنځ موقعيت لري چې زموږ هېواد د منځنۍ آسيا له هېوادونو سره نښلوي.

٣- د تورخم بندر زموږ هېواد د پاکستان او هندستان له هېوادونو سره د وچې له لارې نښلوي او دکراچۍ له بندر له لارې زموږ هېواد له اروپايي، آسيايي، افريقايي، استراليا، او امريکايي ساحلي هېوادونو سره نښلوي يعنې ډېر با ارزښته سوداګريزه بندر شمېرل کېږي.

اضافي معلومات

بندرونه

١- د حيرتانو بندر:د حيرتانو کوچنی ښار د افغانستان د بلخ د ولايت او ازبکستان د هېواد په سرحدي برخه کې د آمو دسيند په غاړه موقعيت لري. د هېواد د مهمو سوداګريزو بندرونو څخه شمېرل کيږي.

٢- د آقينې بندر: دا بندر د فارياب ولايت په اندخوی ولسوالی کې د ترکمنستان د هېواد سره په سرحدي برخه کې موقعيت لري. ددې بندر له لارې د منځنۍ آسيا، اروپايي، ايران او چين د هېوادونو څخه وارديږي.

٣- د آی خانم بندر: ددې بندر دګمرک د ودانيو د جوړونې کار به ډېر ژر د تخار د ولايت د شت کلا په ولسوالی کې د آمو او کوکچې د سيندونو د يوځای کېدو په سيمه کې پيل شي. دا بندر دهېواد په شمال ختيځ کې يو مهم بندر دی.

٤- شيرخان بندر: دا بندر د افغانستان او تاجکستان ترمنځ د هېواد په شمال، دکندز په ولايت کې د آمو سيند په غاړه جوړ شوی دی.

٥- د تورغنډۍ بندر: دا بندر افغانستان له ترکمنستان سره نښلوي او د ظاهرشاه د واکمنۍ په وروستيو کې جوړشو.

٦- د اسلام کلا بندر: د هرات ولايت په کهسان ولسوالی کې د ايران او افغانستان په سرحدي سيمه کې موقعيت لري.

٧- ابونصر فراهي بندر: د افغانستان په فراه ولايت کې د افغانستان او ايران ترمنځ ګډه پوله کې پروت دی .

٨- د نيمروز د وريښمين پُل بندر(بندرپل ابريشم نيمروز): دا بندر د افغانستان په نيمروز ولايت کې موقعيت لري.

٩- د سپين بولدک بندر: سپين بولدک ښار د افغانستان د کندهار ښار په سويل کې د پاکستان سره د ديورند سرحدي کرښې په غاړه موقعيت لري.

١٠- د غلام خان بندر:د خوست په ولايت په سرحدی سيمه کې موقعيت لري..

١١- دتورخم بندر: افغانستان وچې پورې تړلی هېواد دی؛ نو د سوداګريزو مالونو د لېږد را لېږد لپاره ترانزيتي او سمندري تودو اوبو بندرونو ته اړتيا لري. د افغانستان تورخم او سپين بولدک بندرونه د پاکستان او افغانستان ترمنځ د سوداګريزو مالونو ترانزيتي مهمې لارې دي.

(اوه څلویښتم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

د مطلبونو شرح	سرليکونه
د ژوند چاپېریال	د لوست موضوع
زده کوونکي دي د ژوند چاپېریال وپېژني.	عمومي موخه
زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسیږي: • د ژوند د چاپېریال په مفهوم به پوه شي. • د ژوند دچاپېریال ګټې به بیان کړای شي. • د ژوند د چاپېریال له پاکوالي سره به یې مینه پیدا شي.	پوهنیزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.
مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز فعالیت...	د لوست لارې چارې
کتاب، تخته، تباشیر، انځورونه...	د لوست اړین او مرستندویه توکي
تحریري، تقریري...	د ارزونې لارې چارې

وخت	د زده کوونکوفعالیتونه	د ښوونکي فعالیتونه
۴۵ دقیقې	- زده کوونکي بیلابیل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرلیک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي . -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې ولیکي.	- ښوونکی د لومړنیو فعالیتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - ستاسو په فکر، انسانان ولې د خپل ژوند د چاپېریال د پاک ساتلو کوښښ کوي؟ - د نوي لوست سرلیک پرتخته لیکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. - زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهیږي له ځان سره یي ولیکي. -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهیږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ ولیکي او معنا دې کړي. - لوست تشریح کوي.

- له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. - زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې د ژوند د چاپېریال د پاکوالي او نظافت په اړه خبرې وکړئ. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي	- په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ویشل کېږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- په هر هغه ځای کې چې ژوند چارې جریان و لري د ژوند چاپېریال ورته ویل کېږي.

۲- د ژوند نا پاکه چاپېریال د ډول ډول ناروغیو لامل ګرځي.

۳- فاضله توکي، لوګي، د بېلابېلو ډېرانونو خاورې او د دوړې د ژوند د چاپېریال د ناپاکۍ او د ډول ډول ناروغیو لامل ګېږي.

اضافي معلومات

د ژوند چاپېریال: د ژوند چاپېریال، د ژوندیو موجوداتو د اوسیدلو ځای ته ویل کېږي چې د ژوندي او غیر ژوندي موجودات پکې راځي، د هغوی خواوشایي نیولي دي او په یوه ډول پرې اغیزه کوي.

د ژوند د چاپېریال ډولونه:

۱- د ژوند طبیعي چاپېریال: هغو چاپېریالو ته طبیعي ویلای شو چې د بشر لاس په هغې نه وي لګېدلي او په طبیعي حالت کې پاتې ویو لکه: ونې، ځنګلونه، دښتي، غرونه، چمنونه، سیندونه، خلیجونه، تالابونه، بحیرې دا ټول طبیعي چاپېریالونه دي، په دې شرط چې د انسان لاس د هغې د دوی خپل اصلي ماهیتا بدل کړی نه وي.

۲- غیر طبیعي چاپېریال: هغه چاپېریال چې د انسان د لاس وهنې له کبله یې خپل طبیعي ماهیت له لاسه ورکړي وی. او د انسان د تفکر او فرهنګ پر اساس یې حالت بدلون موندلی وی، مصنوعي چاپېریال ورته ویل کېږي. د بشر لاس وهنه کېدلی شي چې وراونوونکې وي او یا جوړوونکې. د کورونو جوړولو او نور چارو لپاره د ځنګلونو وهل، د څرځایونو او د چاپېریال د سمسورو ځایونو له منځه وړل ټول په چاپېریال کې ویجاړوونکي لاس وهنه ګڼل کېږي، په داسې حال کې چې د اوبو د نهرونو او کانالونو په غزولو سره وچې او بې اوبو دښتې په زراعتي فارمونو، باغونو او به شنو سیمو بدلې شوي دی، د بشر د جوړوونکو فعالیتونو په شمېر کې راځي. هر څومره چې د ژوند په چاپېریال کې د بشر لاس ونه زیاته شي به هماغه کچه چاپېریال خپل طبیعي حالت له لاسه ورکوي. نن ورځ په چاپېریال کې د بشر غټې لاس وهنې، د ژوندي، ژوو په زیان تمامې شوې دي.

(اته څلویښتم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرليکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	اقليم
عمومي موخه	زده کوونکي دي د اقليم په اړه معلومات ترلاسه کړي.
پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسيږي: • اقليم تعريف کړای شي. • داقليمي نقشې پرمخ د نړۍ بيلابيلې اقليمي سيمې سره تفکيک کړي. • د کال په څلورو موسمونو کې د مختلفو اقليمي سيمود بدلونونو لاملونه توضيح کړي. • باوري شي چې هره اقليمي سيمه ځانګړي نباتات او ځاروي لري.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز فعاليت...
د لوست اړين او مرستندويه توکي	کتاب، تخته، تباشير، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحريري، تقريري...

د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکو فعاليتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنيو فعاليتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: -ايا ويلای شئ چې ستاسو د سيمې هوا څرنګه ده ؟ - د نوي لوست سرليک پرتخته ليکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. - زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهيږي له ځان سره يي وليکي.	- زده کوونکي بيلابيل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرليک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي .	۴۵ دقيقې

-کوم لغتونه او اصطلاحگانې چې زده کوونکي پرې نه پوهیږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ ولیکي او معنا دې کړي. - لوست تشریح کوي. - له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. - زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې د د اقلیم د ځانګړتیاو و په هکله په خپلو منځو کې خبرې وکړئ. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنی دنده ورکړي	-کوم لغتونه او اصطلاحگانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې ولیکي. - په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ویشل کېږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- د یوې سیمې د هوا د بدلونونولکه: د تودوخې درجه، اورښت، رطوبت او داسې نورو منځنی حد دی چې د دېرشو څخه په زیاتو کلونو کې تکرار شي.

۲- د ځمکې پرمخ مختلف اقلیمونه لکه: معتدله، قطبي ، غرنی، صحرایي، نیمه صحرایي، مدیترانه یي او داسی نور و جود لري

۳- په صحرایي اقلیمي سیمه کې دکال په اوږدو کې ډېر لږ باران اوري.

اضافي معلومات

اقلیم

د یوې سیمې د هوا د بدلونونولکه: د تودوخې درجه، اورښت، رطوبت، فشار، د بادونو د بهیر او داسې نورو منځنی حد دی چې د دېرشو څخه په زیاتو کلونو کې تکرار شي. اقلیم پر نباتاتو، دحیواناتو پرډولونو او همدارنگه پر ورځنیو اقتصادي فعالیتونو ، کلتور ، دپوستکي درنګ او ودانیو پر بڼه هم اغیزې لري.

د اقلیم اساسي موخه د لمر د شعاع د مېلان مطالعه کول دي چې د بېلا بېلو سیمو په مختلفو وختونو او موسومونو کې په مختلفو زواویو لګیږي

(نه څلوېښتم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرلیکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	د افغانستان اقلیم
عمومي موخه	زده کوونکي دي د افغانستان د اقلیم په اړه معلومات ترلاسه کړي.
پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسیږي: • د اقلیمونو د بدلونونو لاملونه دې ووایي. • د هېواد د اقلیمي نقشې پرمخ مختلف اقلیمي سیمې دي سره تفکیک کړي. • د کال په څلورو موسمونو کې د اقلیمي بدلونونو لاملونه توضیح کړي. • باوري شي هره اقلیمي سیمه ځانګړي نباتات او حیوانات لري.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز فعالیت...
د لوست اړین او مرستندویه توکي	کتاب، تخته، تباشیر، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحریري، تقریري...

د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکوفعالیتونه	وخت
– ښوونکی د لومړنیو فعالیتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: – فکر وکړئ، ستاسو د سیمې هوا څرنګه ده ؟ – د نوي لوست سرلیک پرتخته لیکي. –د لوست متن پرلوړ اواز لولي. – وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. – زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې پرې نه پوهیږي له ځان سره یې ولیکي. –کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهیږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ ولیکي او	– زده کوونکي بیلابیل ځوابونه ورکوي؟ – د نوي لوست سرلیک ته پام اړوي. – په غور سره غوږ نیسي. – له لارښوونې سره سم عمل کوي. – له لارښوونې سره سم عمل کوي . –کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي	۴۵ دقیقې

معنا دې کړي. - لوست تشریح کوي. - له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. - زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې د هیواد د اقلیم په اړه په خپلو منځو کې خبرې وکړئ. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي	په خپلو کتابچو کې ولیکي. - په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- د افغانستان د ننگرهار، لغمان او کونړ ولایتونه مدیترانه یي اقلیم لري.

۲- د افغانستان سویل لویدېځې سیمې لکه: فراه، لشکرگاه او نیمروز صحرایي اقلیم لري.

۳- د هېواد شمالي ولایتونه نیمه صحرایي اقلیم لري، یعنې دوبی یې وچ او تود او ژمې یې سوړ او واورې لري

اضافي معلومات

صحرایي اقلیم: د هېواد سویل لویدېځې سیمو کې لکه: گرشک، نیمروز او د فراه ولایت سوېلي برخو کې حاکم دی. دلته اورښت ډېر لږ اوري، د شپې او ورځې د تودوخې د درجې توپیر ډېر زیات دی یعنې ورځ ډېره توده او شپه یې سړه وي. تودوخه زیاته او لږ اورښت ددې سیمې د ځانگړتیاوو څخه ده.

غرنی اقلیم: ارتفاع د اقلیم په بدلون کې ټاکلی رول لري. د همدې لامل په سبب غرنی ځانگړی اقلیم منځ ته راغلی دی. د هوا تودوخه په هرو زرو مترو لوړوالي کې شپږ درجې را کښته کیږي . سړه هوا ، واورې او بارانونه زیاتیږي. د هېواد مرکزي برخې او د هندکش غرونه غرنی اقلیم لري.

مونسوني اقلیم: د هېواد ځینې سیمې لکه: پکتیا او خوست.مونسوني اقلیم لري.په دې سیمو کې د اوړي هم باران اوري. ددې ولایتونو نمجنه هوا د ارچې، بلوط او جلغوزیود ونو له ودې لپاره ډېره برابره ده. دا سیمې د اوړي په موسم کې د هند سمندر د مرطوبو بادونو تر اغیزې لاندې راځي او د اورښتونو سبب کیږي. د ستیپي (د وښولرونکو) **سیمو اقلیم:** په دې سېمو کې اورښت زیاتره د ژمي په موسم کې کیږي. په دې سیمو کې واښه ډېره وده کوي. په دې اقلیمي سیمه کې د بغلان، کندز، فاریاب، پروان، کاپیسا، کابل او هرات ولایتونه شامل دي.

د تندرا اقلیم: هغه سیمه چې هلته ځنگلونه او ونې وده نه کوي او هلته نباتات د وښواو بوټو په بڼه وي.په دې سیموکې ډېرې واورې اوري ژمې یې سوړ او اوږد او اوړی یې معتدل او لنډ وي، لکه: د پامیر سیمه په بدخشان کې ، ناور سیمه په غزني کې، د هندوکش لوړې برخې او داسې نورې سیمې دي.

(پنځوسم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

سرلیکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	د برېښنا تولید
عمومي موخه	زده کوونکي دي د برېښنا د تولید په اړه معلومات ترلاسه کړي.
پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسيږي: • د برېښنا انرژۍ تعریف کړای شي. • د هېواد دطبیعي نقشې پرمخ د سېندونو د پاسه د بندونو موقعیتونه په نښه کړي. • باوري شي چې زموږ هېواد غرنی دی او د زرګونو کیلو واټو انرژۍ د تولید لپاره برابر دی چې نه یوازې داخلي اړتیاوې به پوره کړي بلکې د برېښنا په صادرونکي هېواد به هم تبدیل شي.
د لوست لارې چارې	مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز فعالیت...
د لوست اړین او مرستندویه توکي	کتاب، تخته، تباشیر، انځورونه...
د ارزونې لارې چارې	تحریري، تقریري...

د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکوفعالیتونه	وخت
- ښوونکی د لومړنیو فعالیتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - څه فکر کوئ، **برېښنا څرنګه تولیدیږي ؟**	- زده کوونکي بیلابیل ځوابونه ورکوي؟	۴۵ دقیقې
- د نوي لوست سرلیک پرتخته لیکي.	- د نوي لوست سرلیک ته پام اړوي.	
-د لوست متن پرلوړ اواز لولي.	- په غور سره غوږ نیسي.	
- وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي.	- له لارښوونې سره سم عمل کوي.	
- زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې	- له لارښوونې سره سم عمل کوي .	

پرې نه پوهیږي له ځان سره يې وليکي. -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهیږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ ولیکي او معنا دې کړي. - لوست تشریح کوي. - له ځو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشریح کړي. - زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې د هیواد **د برېښنا د تولید په** په اړه په خپلو منځو کې خبرې وکړئ. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دې په خپلو کتابچو کې وليکي. - په غور سره غوږ نیسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ویشل کیږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- خلکو له پخوا د اوبو څخه ، د ژرندو ، پايکوبګانو د ګرځېدلو ، د او دبرښنا د تولید تورښیونو څخه ګټه اخېسته.

۲- له او بو څخه پرته له څښلو د کرنې لپاره د برښنا د انرژی لپاره ، د صنعتی ماشینونو د سړوا او لیږد رالیږد لپاره ګټه اخستله کیږي.

۳- څرنګه چې زموږ هېواد غرنی دی او سیندونه يې په ځوړي بهیږي، نو د برښنا دتولید لپاره برابر دي د بندونو په جوړولو سره دبرښنا توربینونه پکې ایښودل شوی دي. او دبرښنا څخه يې ګټه اخستله کیږي.

اضافي معلومات

- د اوبو د بندونو د جوړونې موخې ممکن سره توپیر ولري، خوزیاتره بندونه د څو موخو لپاره جوړیږي، لکه :د اوبه خور، د ښاري سیمو ته د څښلو اوبو د برابرولو، د بریښنايي انرژۍ د تولید ، د تفریحي سیمو د جوړونې، د سیلاوونو د کنترول، د کبانوروزنې او داسې نورې موخو لپاره.

- افغانستان پخوا (۷۳۷)میګا واټه برېښنا تولیدوله خو د داخلي شخړو په سبب ۴۵۴ میګاواټو ته را کښته شوه او اوس۲۵۰-۳۰۰ میګا واټه داخلي تولید او ۵۰۰ میګا واټه له بهر څخه وارديږي.

- د افغانستان فعال بندونه عبارت دي له: کجکي د هلمند په ولایت کې، د ماهیپر، نغلو، سروبې او درونټې بندونه د کابل – جلال آباد د سړک په اوږدو کې، د سلما بند د هرات په ولایت کې، چک بند د مېدان وردک په ولایت کې، د جبل السراج بند د پروان په ولایت کې او د پلخمري بند د بغلان په ولایت کې دي. دا بندونه د هېواد د اړتیآوو ۱۰ سلنه پوره کوي. په دې ورستیو کې یوشمېرنورې پروژې هم تر لاس لاندې دي چې د برېښنا اړتیاوې به تریوه حده پوره کړي.

(یوپنځوسم) لوست

وخت : (یو درسي ساعت)

د مطلبونو شرح	سرليکونه
د افغانستان کانونه او طبيعي زېرمې	**د لوست موضوع**
زده کوونکي دي د افغانستان د کانونو او طبيعي زېرمو په اړه معلومات ترلاسه کړي.	**عمومي موخه**
زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخوته ورسيږي: • کانونه او طبيعي زېرمې تعريف کړای شي. • د اقتصادي نقشې پر مخ د کانونو او طبيعي زېرمو موقعيتونه وټاکي. • باوري شي چې زموږ هېواد د کانونو دشمېر، اندازې ، جنسيت او د طبيعي زېرمو له پلوه د نړۍ د ډېرو غني هېوادونو له ډلې شمېرل کېږي.	**پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي موخې.**
مباحثه، پوښتنې او ځوابونه، ډله ييز فعاليت...	**د لوست لارې چارې**
کتاب، تخته، تباشير، انځورونه...	**د لوست اړين او مرستندويه توکي**
تحريري، تقريري...	**د ارزونې لارې چارې**

وخت	د زده کوونکوفعاليتونه	د ښوونکي فعاليتونه
۴۵ دقيقې	- زده کوونکي بيلابيل ځوابونه ورکوي؟ - د نوي لوست سرليک ته پام اړوي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي .	- ښوونکی د لومړنيو فعاليتونو له سرته رسولو وروسته د زده کوونکو د هڅولو په موخه لاندې پوښتنه وړاندې کوي: - ستاسو په اند د افغانستان مهم کانونه کوم دي ؟ - د نوي لوست سرليک پرتخته ليکي. -د لوست متن پرلوړ اواز لولي. - وروسته څو زده کوونکو ته لارښوونه کوي چې لوست پرلوړ اواز سره ولولي. - زده کونکو ته لارښوونه کوي چې د لوست متن له ځانه سره ولولي، کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې

پرې نه پوهېږي له ځان سره يي وليکي. -کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې زده کوونکي پرې نه پوهيږي ښوونکی دې هغه د تختې پرمخ وليکي او معنا دې کړي. - لوست تشريح کوي. - له څو زده کوونکو څخه غواړي چې هغوی هم لوست تشريح کړي. - زده کوونکي په ډلو وېشي او لارښوونه ورته کوي، چې د افغانستان دکانونه او طبيعي زېرمو په په هکله په خپلو منځو کې خبرې وکړئ. - د ارزونې په موخه له کتاب څخه پوښتنې کوي. - لوست دې رالنډ کړي او د لوست له متن څخه دې کورنۍ دنده ورکړي.	-کوم لغتونه او اصطلاحګانې چې ښوونکي معنا کړي وي له تختې څخه دي په خپلو کتابچو کې وليکي. - په غور سره غوږ نيسي. - له لارښوونې سره سم عمل کوي. - په ډلو ويشل کيږي او له لارښوونې سره سم عمل کوي. - ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډيز ته غوږ نيسي او له لارښوونې سره سم عمل کوي.	

د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- د هېواد د نفتو او ګازو زېرمې په تخار، کندز، جوزجان، فارياب، بادغيس، هرات ولايتونو او د هېواد په سويلي ولايتونو کې هم پېدا شوي دي.

۲- د مرمر او رخام ډبرې د غزني ولايت په جاغوري کې ، ننګرهار، هلمند، کندهار، کابل، وردګ، د پروان ولايت په غوربند دره کې او د هېواد په نورو سيمو کې شته دی.

۳- زموږ په هېوادکې د ډبرو سکرو څخه د حرارت او تودوخې لپاره ګټه اخېستل کيږي.

اضافي معلومات

د هېواد کانونه: افغانستان دکانونو دشتون له پلوه غني هېواد دی خو د دې زېرمو او کانونو څخه په فني توګه ګټه نه ده اخېستل شوې. په ځينو سيمو کې له پخوا زمانو را هېسې يو شمېر کانونو په غير فني توګه را اېستل شوي دي.

.تر اوسه په افغانستان کې د فلزاتو ۳۰۰ کانونه پېژندل شوي دي چې د هېواد په زياترو سيمو کې شتون لري. لکه: د مسو ۱۲ کانونه ، دسروزرو ۴ کانونه، د سپينو زرو ۵ کانونه، دکروم ۱۴کانونه ، د سرپو او جستو۸ کانونه ،د موليبدين ۴ کانونه، دا لمونيمو ۷ کانونه ، داوسپنې ۸۹ کانونه نور فلزاتو سره ګډ دي، د قلعي او نکلو کانونه هم په دې هېوادکې پېژندل شوي دي.